

Spisi

KRIŠTOFA ŠMIDA.

Poslovenjeni

MLADINI V ZABAVO IN PODUK.

IX. zvezek.

Hmèljevo cvetje. — Marijina podoba.

V NOVEM MESTU 1890.

~~~~~  
Tiskal in založil J. Krajec.

# HMELJEVO CVETJE.

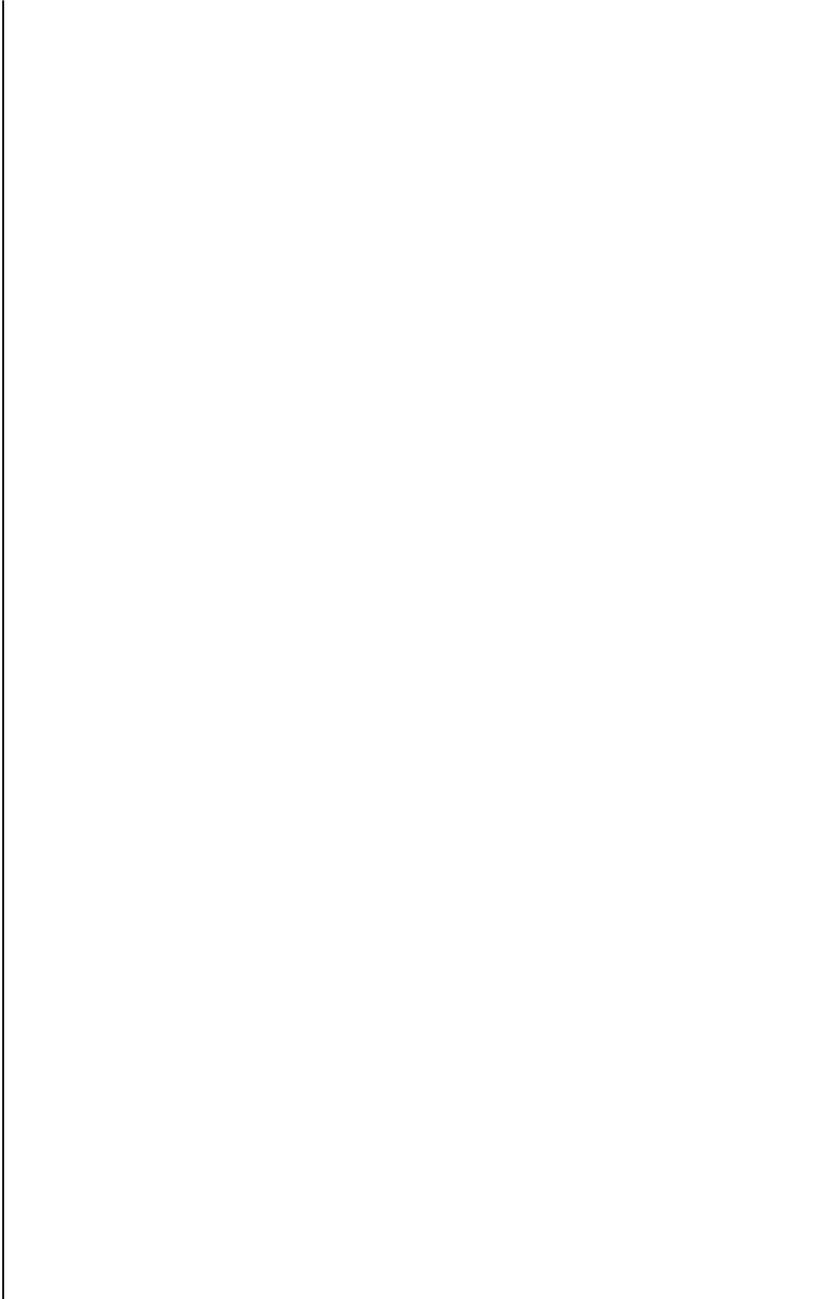


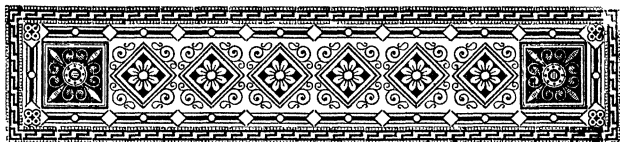
Poslovenil  
**P. Florentin Hrovat.**



V NOVEM MESTU 1890.

~~~~~  
Tiskal in založil J. Krajec.

Prvo poglavje.

Zgledni učitelj.

Učitelj Janez Kopitar v Kamnicah je bil jako blag mož, pa tudi sè svojim stanom zadovoljen, kakor redko najdeš človeka na zemlji. Njegovo največe veselje mu je bila šola; saj je imel okoli sebe svoje ljubljence, katere je znal tudi prav voditi. Zato pa pero ne more napisati, kar je dobrega storil. Pri vsem svojem poslu je bil zadovoljen sè svojimi pičlimi dohodki. V svojem majhnem kraljestvu, — tako je imenoval svojo sè slamo pokrito hišo, svoj vert in šolo, — bil je bolj zadovoljen, nego marsikateri kralj v svojem kraljestvu.

Vas Kamnice je stala v neprijaznej dolini, katero so na okoli oklepale precej visoke gore. Bridko je bilo pri serci našemu možu, ko je prišel pervikrat nekega meglenega, deževnega dne po poti, ki je deržala preko pogorja v dolino. Pred seboj v dolini zagleda star erjav zvonik cerkve in z mahom poraščene strehe hiš, ki so mej drevjem in skalovjem spodaj v dolini molile kvišku. Še bolj se prestraši, ko mu pokažejo šolsko poslopje, ki je bilo na pol poderto; mogel si do hiše priti le

po kamenih, ki so bili položeni na močvirnata tla. Še bolj tesno pa mu je pri serci, ko stopi v temno sobo, ki je imela erjav lesen strop, tla pa so bila vže na pol červiva; okna so bila majhna in zamazana, da je svetloba le pičlo dohajala skozi steklo. Tudi šolska soba ni bila dosti boljša. Vert za hišo je bil sicer velik, pa le s travo in plevelom zaraščen. Le malo dreves je dajalo dobro sadje; večinoma je bilo drevje staro in slabe vrste; marsikatero drevo je imelo več suhih, nego zelenih vej. Vendar našemu učitelju ne upade pogum.

„Z božjo pomočjo“, reče, „bode postalo vse drugače in boljše“.

Svojo službo je nastopil s previdnostjo, veseljem in vnemo; ž njim je pa prišlo tudi v šoli novo veselje do učenja. Prijazni učitelj, katerega so otroci ljubili kot svojega očeta, pa se tudi veliko naučili, pridobil si je v kratkem tudi ljubezen staršev. Na njegovo prošnjo sklene občinski zastop ednoglasno, da se staro šolsko poslopje prezida in popravi. Sam je delal v prostih urah vedno na vertu. Od ranega jutra do večera si ga videl stara drevesa izkopavati in nova mlada saditi, druge cepiti in požlahtnovati, gredice prekopavati, razno zelenjavo sejati in mlade rastline presajati. Ker je bil vertnarjev sin, imel je veliko veselje do vertnarstva, katerega je tudi dobro umel. Tudi močvirnati prostor pred hišo in z grmovjem zaraščen hribček pri vertu si je znal dobro na prid obrniti in obdelati. Vse, česar se je lotil, šlo mu je dobro izpod rôk. Ves prostor pred in okoli šole je bil podoben velikemu, lepemu vertu.

Nekako čez tri leta je šel Janez Kopitar na jesen v bližnje mesto po svojo nevesto. Bilo jej je ime Terezija Hladnik; bila je prav razumna, ponižna in pobožna deklé. Njen rajni oče je bil uradnik; bilo mu je nad vse na skerbi, da svojo hčerko prav dobro vzgoji. Ženitnino sta obhajala pri nevestnem stricu, ki je bil kapelnik in organist stolne cerkve. Pred leti je Terezija videla kraj in hišo, ki bo zdaj njen novi dom; bilo jej je nekako tesno pri serci, ko se spomni pustega kraja in slabe hiše. Janez jej sicer pove, da je vse v boljšem stanu; vendar je le malo pričakavala in se s težkim srcem odpelje sè svojim možem v Kamnice.

Kako pa se začudi, ko najde vse spremenjeno. Mesto močvirja pred hišo je bila lepa trata, po kateri so stale dolge verste sadnega drevja, ki je bilo polno erdečih jabolk in rumenih hrušek. Poslopje, če tudi še sè slamo pokrito, je bilo lepo pobeljeno. Mož se je izgovarjal, češ, da niso mogli narediti druge strehe, ker je zidovje prešibko. Terezija pa mu reče: „Tudi pod slamnato štreho moremo srečno in zadovoljno živeti, če Boga ljubimo in v miru in edinosti živimo“.

Še bolj se začudi, ko stopi v sobo. Okna so bila čista, kakor kristal, skozi katera si imel lep razgled po vertu. Stene so bile bele, kakor sneg, in tla nova in snažna. Ob eni steni je stala pisalna omara učiteljeva, na njej pa omara za knjige sè steklenimi vrati; ob drugej steni je stal glasovir, tudi od orehovega lesa, kakor omara. Nad omaro je na steni visela lepa slika, predstavljajoč Jezusa kot prijatelja otrôk, ki male k sebi vabi. Enako

lepa podoba — bakrorez — je visela nad glasovnikom; kazala je sv. Cecilijo, patrono glasbe. Najlepša podoba pa je visela vratom nasproti na steni mej oknoma. Predstavljala je sv. družino. Lepe podobe s temnimi okvirji tudi od orehovega lesa so bile prava lepota sobe. Priprosta miza z belim pertom pregernena in pa šest stolov je bila še vsa druga hišna oprava. Vso to hišno opravo si je omislil, ko je bil še pomožni učitelj v mestu. V vsakem kotu je stala še na ličnem stojalu posoda s cvetočimi cveticami.

Ker je Terezija bila vajena sob, ki so bile preprežene z dragimi preprogami, menil je, da jej stanovanje ne bode vseč. Posebno je obžaloval, da na steni ni niti navadnega zercala. Žena pa mu reče: „Te cvetoče rastline lepšajo bolj sobo, kakor cvetice na preprogah bogatinov; verh tega stanejo manj in prijetno dišé. Za naju oba pa je najlepše ogledalo podoba Jezusa, prijatelja otrôk, posebno pa še podoba sè sv. družino. Tudi na podobi sv. Cecilije, ki tako navdušeno zre proti nebu, gledamo kakor v ogledalu, naj rabimo ta nebeški dar „glasbo“ le v to, da povzdigujemo ž njo serca ljudi k Bogu“.

Potem pokaže svoje mladej ženi tudi vert. Od vertnih vrat do žive meje na konci je držala pot, ki je bila posuta z belim peskom. Tukaj je stala košata jablana. Perva polovica verta pri hiši je bila zasajena z razno zelenjavo, ki je na desno in levo po gredicah lepo razverstena prav habotno rasla, pa tudi nje različno zelena barva prav dobro dela očesu. Druga polovica verta je bila zasajena

sè sadnim drevjem. Večja drevesa so bila tako polna, da so jih morali podpreti; pa tudi mlada so vže imela sadje; če ne več, si vsaj videl po eno ali dve hruški ali jabolki na njih. Tla so bila zaraščena z gosto zeleno travo. Na konci verta v kotu je stal čebelnjak, v katerem je bilo veliko panjev šumečih čebel, ki so pridno letale semtertje, iskaje voska in sterdi. Holmec poleg verta je bil zasajen s hmeljem, ki se je lepo ovijal okoli visokih drogov. Zahajajoče solnce je pošiljalo svoje zadnje žarke skozi gosto hmeljevo perje po vertu.

Terezija séde na klop, ki je bila pod košato jablano konci verta; gleda zadovoljno po okolici in reče: „Resnično, tukaj vsak vidi, kaj morejo storiti pridne roke. Ni položaja v človeškem življenji, da ne bi ga pridne roke, razum in varčnost naredile prijetnega. Tvoje pridne roke so spremenile to puščobo v lep vert, dà, v rajsko dolino, po kateri se cedi med in mleko.“

Drugi dan je šla Terezija tudi v šolo. Vsi učenci in učenke so bili zbrani v praznične obleki. Vsi prijazno pozdravijo ženo njih ljubega učitelja in zapojó njej na čast nekaj pesmi. Terezija zbrane otroke prav ljubeznjivo nagovori in reče mej drugim: „Lep je vert okoli šole; še lepši pa je ta, v katerem se ljubi otroci, enaki nežnim cveticam in nadepolnim drevescem vzgojujejo, da bi kedaj obrodili mnogo sadú za časno in večno življenje“.

„Dà, tako je!“ priterdijo fajmošter, častitljiv starček, ki so bili tudi prišli v šolo. „Naj se posreči meni in mojemu vnetemu sotrudniku z božjo po-

močjo, da prav oskerbujeva te nežne cvetke in jih ohraniva nepokvarjene. Naj bi bila vsaka šola božji vert, kjer cvete pobožnost, nedolžnost in vsaka čednost.“

Potem so nedolžni otroci izročili Tereziji v imenu staršev razna darila, da pokažejo koliko ljubezen in spoštovanje imajo do svojega največjega dobrotnika.

Drugo poglavje.

Terezijna mladost.

Terezija je bila hči oskerbnika gradú Lipoglavskega. Svojo mater je zgubila vže v otročjih letih. Gospodinjstvo je potem oskerbovala očetu prav spretna in pridna dekla, ki mu je vže ves čas, kar je bil v zakonu, prav zvesto služila. Terezija je bila enake starosti z najmlajšo hčerko grajskega posestnika, berhko gospodičino Leonoro. Obe ste se od otročjih let skupaj igrali, učili raznih predmetov in ročnih del za deklice. Ljubili ste se kot sestrici.

Nekega dne se odpelje grajska gospoda v mesto, kjér so pričakovali prihoda deželnega kneza. Leonora še ni popolnoma okrevala nevarne bolezni, na katerej je bila zbolela; zato je morala ostati doma. Le eno postrežnico so jej pustili za varuhinjo doma. Postrežnica prosi mlado gospodičino, naj jej dovoli, da sme iti do bližnje ceste, ki je

bila pičlo uro od gradú, da vsaj vidi cesarja, ko se bo mimo peljal. Leonora jej rada dovoli. Tudi drugi grajski posli, dà, vsa vas je hitela proti cesti, da vidi deželnega kneza. Naša Rezika bi se bila lahko peljala z očetom v mesto; ostala je pa raje doma, da bi delala kratek čas svoje bolnej prijateljici Leonori. Pa tudi tega ni mogla. Nenadoma hudo zboli stara dekla; Rezika je ostala pri njej, da bi jej stregla.

Leonori je jelo biti dolg čas v gradu mej golim obzidjem; šla je na vert. Bilo je lepo pomladansko jutro. Hotela si je ogledati svoje cvetlice, na katere mej boleznijo še mislila ni. Bile so vse vele, ker jih ni dolgo nihče zalil. Hitro poišče zalivalnico; hiti ž njo k vodometu, ki je bil sredi verta, da zajme vode in zalije velim cvetlicam. Hitro potopi posodo v globoki ribnik, ki je bil okoli vodometu, da zajme vode. Od boleznijo še oslabela, hoče potegniti polno posodo iz vode, pa bila je prešibka. Spodleti jej na marmeljnej ograji in se prekucne na glavo v ribnik; ki je bil precej globok. Strah in voda jej zapreta na enkrat sapo in vzameta zavest.

V tem trenutku je stala Rezika ravno pri oknu in zerla na vert. Videla je pasti Leonoro v ribnik, slišala plosk vode nad njo. Na vso moč kliče na pomoč! Pa kedo bo pomagal, ko ni bilo žive duše v gradu! Berzih nog hiti na vert, da reši svojo prijateljico. Pa strah in groza! perva vrata na vert so bila zaklenjena! Hitro hiti na grajsko dvorišče, vedno kričeč na pomoč, da bi skozi druga vrata prišla do ribnika. Vsa zasopena

prihiti do vodometeta. Leonora se je potopila v vodo. Pa boreč se sè smertjo, še enkrat pomoli roko iz vode. Rezika jo zgrabi za roko in srečno iz ribnika izvleče. Uboga deklica je bila brez zavesti, imela oči zaperte in bila bleda kot merlič. Rezika je storila vse, kar je le vedela in znala, da bi nesrečnico zopet oživila. Nazadnje vendar odpre oči, in debelo gleda Reziko, stisne jej roko, govoriti pa še ni mogla. Ko je zopet dobila nekaj moči, pelje jo Rezika za roko v grad in spravi v posteljo. Gorkota jej je vernila zopet poprejšne moči. Jokala je iz hvaležnosti in ljubezni do Rezike. „Otela si me smerti“, rekla je večkrat, — „vse svoje žive dni ti bom za to hvaležna“.

„Zato se zahvalive Bogu; on te je rešil“, reče Rezika.

Od tega časa je Reziko še bolj ljubila; hotela jo je imeti vedno pri sebi. Po več ur ste delali skupaj v gradu ali pa v kakej vertnej hišici. Nikdar ni šla Leonora na sprehod, da ne bi vzela sè seboj Rezike, vedno je mislila, s čim jej more storiti kako veselje. Tako ste živeli več let skupaj v pravej ljubezni, kakor bi bili sestri. Ker ste bili obe plemenitega mišljenja, krotki, ponižni, prijazni, vse to je delalo, da ste imeli, rekel bi, vže tukaj rajsko življenje.

Mej tem je nastala vojska s Francozi. Sovražnikova armada se je pomikala vedno bliže. Gospod Lipoglavski sklene iti sè svojo družino na Dunaj, da se umakne sovražniku. Jokaje prosi gospodičina Leonora svojo prijateljico, naj gre ž njo na Dunaj. Z vso svojó zgovornostjo jo je sku-

šala k temu pregovoriti. „Tukaj te ne čaka nič dobrega in veselega. Sovražnik bo kmalo deželo zasedel in Bog zna, kako se ti bo godilo. Gotovo se ne vernemo tako hitro in ne moremo več tukaj kaj za-te storiti. Tam pa bomo storili vse, kar je le v naših močeh, da postaneš srečna. Idi vendar z nami, draga Rezika!“ — Tako in enako jo je večkrat pregovarjala,

Rezika pa je odgovorila: „Sam Bog ve, kako rada bi šla z vami. Ali svojega dobrega očeta ne morem in ne smem samega pustiti. Kedo jim bo stregel? Naša stara dekla je umerla. Zdaj nimajo nikoger družega več, kakor le mene.“

Leonora jej je potem v živih barvah opisovala, kaj lepega bo v glavnem mestu videla, in koliko razveseljevanja jo tamkaj čaka.

„Oj, kako bi me moglo vse to veseliti, ko bi bila daleč od svojega starega in bolehnega očeta, in bi ne vedela, kako se jim godi! Žalosti bi umerla.“

„Vendar moraš za péd dalje misliti“, — reče jej Leonora. „Ko se bomo preselili v glavno mesto, ostane grad prazen. Nimaš več žive duše, s katero bi se mogla razgovarjati in kratkočasiti. Skoraj gotovo bo kmalo sovražnik prišel v to okolico. Tudi ti mora biti vže na skerbi, da se preskerbiš za prihodnost. Vse to lahko dosežeš na Dunaji.“

„Dokler niso oče z vsem preskerbljeni, mora mi biti prva skerb, da ostanem pri očetu. Ža vse drugo se ne zmenim,“ odgovori Rezika.

Tudi grajska gospa bi bila rada videla, da gre Rezika ž njimi na Dunaj.

„Idi vendar z nami, ljuba Rezika!“ reče jej: „Še bolj nego doma potrebuje moja Leonora take zveste in blage prijateljice in tovaršice na ptujem. Imela te bom, kaker svojo hčer, in ti bom vedno skerbna, dobra mati.“

Jokaje reče Rezika, da je jako hvaležna za vse dobrote, ki so jih jej storili, tudi bi rada šla z gospodo na Dunaj; vendar pa ne more svojega starega in bolehnega očeta pustiti samega, posebno pa še ne, ker se bližajo hudi časi.

„Prav ravnaš, ljuba deklica!“ reče jej gospa. „Bog naj te blagoslovi, ker tako lepo spolnuješ četerto božjo zapoved. Ostani pri svojem dobrem očetu, bodi jim na stare dni na tolažbo in veselje. Strezi jim vedno prav skerbno. Ko bi pa Bogu dopadlo, da pokliče tvojega očeta k sebi, ne boš ostala zapuščena sirota. Le precej mi piši; skrbela bom, da prideš k nam. Bom ti potem skerbna mati in moja hčerka draga sestrica.“

Pride dan ločitve in odhoda. Leonora in Rezika se mej glasnim ihtenjem poslovite. Ta prizor prijateljic od mladih nog je tudi gospo tako prevzel, da jej stopijo solze v oči; celo gospod Lipoglavski se je proč obernal, da prikrije solzne oči. Rezika je zerla za kočijo, da jej je izpred oči zginila za bližnimi gorami. Jokala in zdihovala je tako zelo, da so jej zakervele njene lepe oči; tudi jo je jela glava boleti, da je morala iti v posteljo.

Rezika je živela pri svojem dobrem očetu prav zadovoljno in mu gospodinila. Imela je vedno dovolj posla z gospodinstvom; zato jej ni bilo nikoli dolg čas, četudi je bil za njo vert in grad, kakor

izmerl. Mej tem preteče eno leto. Kar se razširi žalostni glas, da je gospod Lipoglavski umerl. Ker ni imel nobenega sina, podedoval je njegov grad Lipoglav eden njegovih sorodnikov. V teh nevarnih časih se mu je zdelo to posestvo kaj negotovo, zato ga je prodal. Kupil ga je nek žitni trgovec, ki je jako obogatel, oskerbovaje armado z žitom. Mnogo je spremenil v gradu. Tudi oskerbnik, Rezi-kin oče, je šel v pokoj. Moral se je preseliti iz grajske hiše; zato si je moral poiskati stanovanje v vasi. Dobil je majhno hišico z dvema stanicama in kuhinjo. Njegova pokojnina je bila jako pičla; pa še te ni redno dobival, ker je vojska razgrajala po deželi. Moral bi pomankanje terpeti in stradati, ko bi ne bila dobra hčerka z ročnimi deli zaslužila potrebnega. Bila je pa v ženskih ročnih delih prava umetnica. Ves dan in še pozno v noč je šivala, pletla ali pa vezlá. Tudi majhno gospodinjstvo je znala dobro oskerbovati; tako dobri oče na stare dni ni pogrešal ničesar potrebnega.

Mej tem je vedno pešalo njegovo zdravje. Moral je biti skoraj vedno v sobi; nazadnje se vleže in ni mogel več iz postelje. Nad vse skerbno in ljubeznjivo mu streže Rezika. Več noči je prečula pri njegovej postelji in delala svoja dela pri berlečej svetilnici in pa brez prenehanja molila za svojega bolnega očeta. Otroška ljubezen njegove dobre hčerke ga je večkrat ganila do solz.

„Draga Rezika“, rekel jej je, „mnogo, mnogo se trudiš za-me. Le spominjaj se mojih besedi, Bog ti bo tvojo otroško ljubezen gotovo še obilno plačal na tem svetu. Prepričana bodi, da se ti bo

dobro godilo, če ti bo Bog znabití za poskušnjo poslal tudi nekaj bridkih ur. Zaupaj pa vedno nanj, vse se bo obernilo na bolje!“

Tako so jej oče govrili še tisto noč, ko so potem umerli.

Zdaj je bila Rezika sirota. Spomni se blage gospe Lipoglavske in svoje dobre prijateljice Leonore. Te jo bodo pač rade sprejele, kakor so jej obljubile. Rezika je ravno spisala list gospej ter ga hotela poslati na pošto; kar jej mej tem prinese pismonoša list njene prijateljice Leonore. V listu piše, da jej je nenadoma umerla ljuba mati. Ker vže dolgo zavoljo vojske niste dobivali zgovorjenega deleža od posestva Lipoglava, živeli ste zelo skromno; zato je morala iti k svoji teti na Češko. Ta pa je bila zelo prevzetna, nad vse skopa in jeznarita. Imela jo je kot deklo in morala opravljati dela, katerih do zdaj ni bila vajena. Iz vsega lista je vela neka žalost, katere pero ne more popisati, in da se jej prav hudo godi.

Ubogi siroti Reziki je s tem splavalo vse upanje po vodi. Kam se hoče zdaj zateči? Sklene iti k svojemu stricu v bližnje mesto. Očetov brat je bil namreč organist stolne cerkve. Hitro zbere svojo zapuščino in gre v mesto. Stric prav ljubeznjivo sprejme ubogo siroto; postal jej je pravi oče. Ker je bila Rezika razumna gospodinja, pobožna, previdna, ponižna, pa tudi zale in cvetoče postave, imela je kmalo več snubačev, tudi jako premožnih. Ni pa se pri tem za vse življenje, rekel bi, odločljivem trenutku ozirala na bogastvo, ampak na blago serce; zato se je odločila, da poda v zakon svojo roko

nam vže znanemu blagemu mladenču, katerega je spoznala kot blagega in marljivega pri svojem strici; nekoliko pa tudi iz spoštovanja do njegovega stanū.

Za svēt je prašala strica, kteremu je bilo vseč. Rekel jej je: „Janez Kopitar nima bogastva in denarja, ima pa boljši zaklad. Je veren, razumen in blagega serca. Tudi njegovo vedenje je po vsem lepo. Ves gorí za svoj lepi poklic, v katerem stori mnogo dobrega. Njegovi dohodki so sicér pičli, vendar zadostujejo, ker je varčen in marljiv. Je enakega mišljenja, kakor ti; mislim, da bota prav srečna. Svetno bogastvo bo nadomestil božji blagoslov. Otroška ljubezen, ki si jo skazovala svojemu očetu, je naložen zaklad, ki ti bo ob svojem času dajal obilnejše obresti, nego svetno bogastvo.

Tretje poglavje.

Učiteljeva družina.

Janez in Terezija sta prav srečno in zadovoljno živela v Kamnicah. Ker sta Boga ljubila iz vsega serca, imela sta vsaki dan novih vzrokov, da se zahvalita za njegove dobrote in ga prosita novih. Od mladih nog sta bila vajena krotiti jezo in čmirnost, zato ni bilo slišati mej njima žal besede; bila sta enih misli in enega serca; dnevi so jima tekli v najlepši slogi in edinosti. Tudi sta bila varčna in z malim zadovoljna. Nepotrebnih stroškov sta

se ogibala in si znala marsikaj odtergati; zato sta bila pa tudi vedno zadovoljna s tem, kar sta imela. Vedno jima je ostajalo pri pičlem dohodku še toliko, da sta mogla svojemu bližnjemu storiti kako majhno dobroto in si prihraniti nekaj za hujše čase.

K njuni sreči je pripomoglo veliko, da sta bila vedno delavna. Učitelj je bil neutruđen v svojem poklicu; saj mu je delal tudi največje veselje. Terezija je oskerbovala gospodinjstvo; bila je pravi zgled rednosti in snažnosti. Ko je učitelj končal nauk, prišla je navadno v šolo še Terezija in učila deklice šivati, plesti in vezti. Mej delom jim je pripovedovala mične in podučne povesti, semtertje pa tudi z učenkami zapela kako lepo pesem.

V prostih urah je Terezija šivala in druga ročna ženska dela delala; s tem si je marsikateri krajcar zaslužila. Pomagala je pa tudi svojemu možu na vertu in oskerbovala del verta, ki je bil odločen za razno kuhinjsko zelenjavo. Ko je učitelj na vertu presejal, obrezaval ali požlahtnoval drevesca, vzal je sè seboj bolj odrasle dečke, da jih je učil, kako se sadé in cepijo drevesca; žena pa je učila deklice, kako gre oskerbovati zelenjavo po vertih. Oba sta bila zadovoljna po končanem delu, ki sta ga imela čez dan. Razgovorjaje se sta večkrat rekla: „Pač je človek takrat najbolj srečen, ko stori kaj dobrega na blagor svojemu bližnjemu“.

Največje veselje sta imela še nad svojimi lastnimi otroci. Katarinka, najstarejša hčerka, z modrimi očmi in rumenkastimi lasmi, je bila živa podoba svoje matere; tako tudi nekaj let mlajša Rezika. Majhni Bogomil, prav živ deček, je bil

po vsem podoben svojemu očetu. Sčasoma jima je dal Bog še več otrok. Vsi so bili zdravi in cvetoči, kakor cvetlice, ljubeznjivi in nedolžni, kakor angeljci. Ko so starejši otroci jeli govoriti, in od dne do dne kazali starišem večo ljubezen in zaupanje, raslo je tudi veselje staršev do otrôk od dne do dné. Oče in mati sta združevala vse svoje moči, da bi dobro in lepo vzgojila svoje otroke. Otroci so bili prav ubogljivi; sad dobre vzgoje se je od dne do dne bolj očevidno kazal; zato so bili starši tudi neizrečeno srečni. Zdelo se jima je, da imata vže tukaj nebesa.

Pogostokrat je sedela mati na klopi pod košato jablano in šivala; majhni otroci so se pri njenih nogah igrali s cveticami, bolj odraščeni so skakali okoli nje po zeleni trati in jo popraševali razne reči. Vse na okoli je lepo zelenelo in cvetelo; v bližnjem germu se je oglašal slavec, na jablani pa je drobila penica svojo pesem. Tudi srečnej materi se je jelo serce veselja širiti in je zapela kako pesem. Ko so otroci nekoliko odrasli, zapela jim je se svojim lepo donečim glasom marsikatero pesem, da bi tako vže zgodaj v njih budila čut za vse pravo, dobro in lepo. Tudi otroci so poskušali, enako žvergolečim ptičkom, peti sè svojo materjo. Najraje je zapela sè svojimi otroci kako pesem na čast nebeški kraljici, n. pr.

Nebo ino zemlja, vse božje stvari!

Z menoj se združite,

Marijo častite!

Nebeški Kraljici,

Prečisti devici

Po celem stvarjenji naj slava doni.

Kar stvaril je Bog od začetka sveta
 Vsi hribi, doline.
 Planine, ravnine,
 Vsa želša, drevesa
 In vse njih peresa,
 Vsi hvalo ženite kraljici neba!

Vse tice pod nebom, vse ribe voda
 Vse razne laznine
 Premnoge zverine,
 Človeški jeziki,
 Vsi božji svetniki!
 Naj pesmica naša Mariji velja.

Tud' zvezd migljajočih nezmerjen pas;
 Zveličani zbori.
 Vsi angeljski kori,
 In vse, kar le more,
 In kolikor more,
 Naj z menoj se združi in poje na glas!

Dostikrat so očetu igrale v očeh solze veselja, ko je prišel po šoli na vert k svojej družini, ki je bila skupaj pod jablano na klopi.

Tako sta znala v mlada otroška serca v zgodnej mladosti vcepiti pobožnost in pa češčenje nebeške kraljice. Več nego z lepimi besedami pa sta storila sè svojim lepim zgledom. Otroci so bili iz serca pobožni; zato pa tudi ubogljivi, prijazni, lepo vedni in nagnjeni k vsemu dobremu. Kakor sta bila oče in mati lep zgled vsem staršem v soseski, tako so bili njih otroci mladini zgled nedolžnosti, prijaznosti in lepega vedenja. Zato so večkrat rekli stari fajmošter: „Najsrečnejša družina v vasi je učiteljeva; je pa tudi najbolj pobožna in krepostna“.

Učitelj sè svojo družino je bil prav srečen in zadovoljen; vendar pa je imel tudi svoje bridkosti in

težave. Vse pa je voljno sprejel iz božjih rók. Rekel je: „Sonce ne more vedno sijati; zato pridejo po lepih, jasnih dnevih temni in oblačni. Vse to pa je potrebno, da morejo rasti poljski pridelki in lepo zoreti. Tako je tudi v človeškem življenji. Morajo nas obiskati viharni in žalostni dnevi, da pokažemo, koliko smo napredovali v keršanskej čednosti, in da se v njej uterdimo. Le tako smemo pričakovati na onem svetu bogato žetev za naš trud.“

Po deželi je radi vojske nastala huda dragina; žito je imelo še enkrat toliko ceno, kakor navadno. Pičli dohodki jima niso več zadostovali, ker se je družina leto za letom množila. Tudi so otroci dajali skerbnej materi nad glavo posla; morala je za otroke vedno šivati, kerpati staro obleko in plesti nogovice. S tem je šel po vodi zdaten zaslužek, ki si ga je popred zaslužila z ročnimi deli. Pri splošnej dragini so prišli v hudo zadrego; terpeli so pri vsej pridnosti in varčnosti pomanjkanje.

Necega dne reče mati očetu: „Oj, vže zopet je zaboj za moko prazen; skoraj mu vidiš dno! Kje naj jemljem kruha za toliko ust? Vrh tega je še dokaj drugih stroškov. Ravno danes je prinesel črevljar tri pare poddelanih in dva para novih škorenj za otroke. Tudi tvoja vsakdanja sukinja je vže tako slaba, da jej lahko šteješ niti. Nemogoče nama je spraviti toliko denarja skupaj, da pošteno preživiva in oblačiva sama sebe in svoje otroke“. — Bila je na to jako žalostna.

Mož jo skuša potolažiti. Pa njegove besede niso dosti zdale; zato sede k glasovirju in zapoje:

Marija, skoz življenje
 Ti srečno vozit' znaš;
 Ti pelji skoz terplenje
 Življenja čolnič naš;
 Ti kermi ga v valovih,
 Ti brani ga v vetrovih:
 Marija, hiti na pomoč!

Otroci so začeli z očetom peti, — potem pa tudi mati. Vse je prešinilo novo veselje in upanje na božjo pomoč.

Niso še pesmi speli, kar stopijo gospod fajmošter v sobo. Častitljivi duhovni pastir je ravno obiskal nekega bolnika. Nazaj gredé sliši petje. Veliko zaupanje družine na Boga in Marijo v teh hudih časih ga zelo gane. „Znano mi je“, reče, „da ste v hudej sili; hočem vam dati žita po navadnej ceni. Kakor veste, imam sam le pičle dohodke, drugače bi vam žito podaril. Žito mi bote pa plačali ob priliki, ko se vernejo zopet boljši časi.“

Starši in otroci se zelo razveselé; zahvalijo se blagemu možu, bolj sè solzami nego z besedami. Z žitom so shajali ravno do žetve, ko je jenjala dragina in bilo žito ceneje. Pomanjkanje, ki so ga morali terpeti, bilo jim je le na blagor; zdaj so skusili, da v sili pomaga Bog. „Če tudi je bila sila velika“, rečejo oče, „vendar nobenemu ni bilo treba iti lačnemu spat. Naša skerb je bila večja nego pomanjkanje. O pravem času nam je pomagal Bog in dal kruha. Zahvalimo se mu in zaupajmo vanj.“

Otroci so cenili božje darove še bolj; dobro in jasno so spoznali, da je Bog oni dobri oče, ki

dáje vsem potrebnega živeža in kruha. Od tega časa so še bolj pobožno molili pred jedjo in po jedi. Zdaj so še le prav jeli spoznavati besede: „Oči vseh so obrnène na te, o Gospod, in daješ jim živeža o pravem času.“

Zopet drugo pot so otroci oboleli za rudečico. Skerbna mati je hodila od postelje do postelje. Več noči ni zatisnila očesa. Mož jej reče, naj gre vsaj nekaj ur spat; saj bo sam čul pri otrocih. Pa preveč je skerbela za otroke, da bi bila mogla spati. „Imaya preveč bolnikov“, reče, — „in oba dovolj posla, da jim streževa“. Tudi je skerbna mati o tem času še huje čutila revščino; bilo jej je bridko pri serci; zato reče po hudej noči v jutru svojemu možu: „Oj, kaj bo! Toliko bolnikov je v hiši, pa skoraj nič denarja! Ne znam si več pomagati; hudo me boli serce.“

Zdaj sede učitelj k glasoviru in zapoje poln pobožnega zaupanja, kitico prelepe pesmi:

Nebó ino zemlja vse božje stvari,
Zmenoj se združite,
Pa glasno recite:
Kjer huda je sila,
Marija je mila; —
Marija pomaga, kjer upanja ni.

Skerbna in žalostna mati je bila zopet potolažena; tudi so otroci kmalo zopet ozdraveli.

Tudi to terplenje je bilo staršem in otrokom na prid. Hvaležno so otroci spoznali, kar so starši za nje storili. Dozdaj še otroci niso tako čutili, kako ljubi so svojim staršem, in ljubili so svoje starše še bolj serčno kakor do zdaj. Katarinka je

potem večkrat rekla svojej materi: „Oj, ljuba mati, vse svoje žive dni ne bom pozabila ljubezni, ki ste mi jo skazovali v mojej bolezni. Prizadevala si bom, da tako dobre in skerbne matere ne bom nikdar žalila; hočem vam delati veselje s tem, da bom ubogljiva, pridna in se povsod lepo vedla.“

V ljubezni, ki so jo imeli eden do drugega, so bili starši in otroci še bolj srečni, kakor popred. Otroci so pa tudi prav živo spoznali, kako velik dar božji je ljubo zdravje; zato so vsak dan Boga prosili zanj. Bolezen je, rekel bi, njih srečo in zadovoljnost še pomnožila.

Četerto poglavje.

Bolna mati; neznana deklica.

Več let se je blagej učiteljevej družini prav dobro godilo. V sreči in zadovoljnosti so dnevi hitro tekli. Zdaj pa obišče Bog hišo teh dobrih ljudi z novo nadlogo.

Veliko veselje sta imela oče in mati, ker jima je Bog dal vže devetega otroka. Ali mati nevarno zboli in dolgo ne more iz postelje. Vendar se je zdelo, da se jej boljša in zdravje vrača. Mogla je biti nekaj ur čez dan po konci. Na rojstni dan svoje najstarejše hčerke je bila vže ves dan po konci. Ker nikdar ni bila vajena biti brez dela, jela je prirejati za hčerko star slamnik, katerega je sama kot dekle nosila še v Lipoglavu. Hotela

je hčerko razveseliti vsaj z majhnim darilom za godovni dan. Za gospodinska opravila je bila še preslaba. V spretnej roki naše bolnice je postal stari slamnik kakor nov, — kaj lepo pokrivalo za hčerko. Kedor ga ni prav pogledal, menil je, da je nov. Hčerka je bila seveda prav vesela tega darila. Le nekaj je še manjkalo: kake olepšave, bodsi lepega trakú ali cvetlic okoli klobuka. Oče bi jej bili to tudi radi omislili; če tudi niso imeli denarja od več. Ali naša deklica si je mislila: „Naš dobri, ljubi oče imajo vže tako toliko potrebnih stroškov za nas; pač bi si imela za greh, ko bi jih prosila, da mi kupijo nepotrebno olepšavo za klobuk.“

Ves dan se je mati prav veselo ukvarjala s tem delom. Ali po noči hudo zboli. Tožila je, da jo mučijo hude bolečine. Loti se je tolika slabost, da je mislila, morala bo zdaj, zdaj umreti. Mož se zelo prestraši, prižge luč in zbudi Katarinko. Katarinka zbudi druge brate in sestre. Vsi so prišli k bolnej materi jokaje in zdihovaje. Po hiši nastane velik jok in zdihovanje. „Oj, ljuba mati“, prosi majhni sinček, stegovaje svoji roki proti postelji, „prosim vas mati, vendar ne umreti!“ Tudi najmlajši otrok v zibelki se zbudi in začne jokati.

Jok in vpitje otrôk mater še bolj prevzame; zato pelje mož otroke v drugo sobo in jim reče; „Ljubi otroci, molite, molite za svojo mater!“ Hitro vsi pokleknejo in sklenejo svoje majhne ročice. Huda bolečina in žalost razjeda očetovo serce, ko vidi pri svitu berleče lampice svoje otroke, ki so v nevarnosti, da zgube svojo mater. Katarinka,

ki je deržala v naročji najmlajšega otroka, začne na glas moliti: „Ljubi nebeški oče! Oj, ne vzemi nam naše ljube matere! Daj jim zopet ljubo zdravje! Dà, ljubi Bog, ki si vsem dober oče; ti vidiš te jokajoče otroke, znana ti je moja žalost, vendar ne boš tem revnim otrokom vzel matere katere še tako zelo potrebujejo!“ je zdihoval učitelj na tihem.

Potem gre zopet v spalnico in sede k postelji svoje bolne žene. Strese se strahu in je bil skoraj bolj bled, kakor bolna mati, katerej je nekoliko odleglo. Sè slabim glasom mu reče: „Nikar toliko ne skerbi, ljubi mož! Čutim se vže boljšo. Bog bo vže pomagal! Pomiri se in spravi otroke spat“. Stori tako; le Katarinka ostane po konci. Noč je prešla mej skerbjo, strahom in tiho molitvijo.

Ko se prične daniti in je prva jutranja zarija rumenila okna, šla je Katarinka klicat svojo botro, logarico. Logarica je precej prišla. „Hvala Bogu, da ste prišli draga botra!“ reče učitelj. „Ostanite pri bolnici in pazite na njo. Jaz grem hitro v mesto po zdravnika“. Po teh besedah zgrabi za klobuk in palico ter hoče iti. Bolnica pa mu reče: „Nikar ne hodi, ljubi mož; zdravnik in lekarna sta za nas predraga. Vže smo potegnili plačo za četertino leta naprej, več pa ne dobimo. Tudi se čutim veliko boljšo. Upam, da bo Bog moj zdravnik in me ozdravil brez zdravil, kar lahko more. Ali vsaj počakaj še en ali dva dni.“

Tudi botra reče; „Jaz menim ravno tako; mislim, da bolezen po noči ni bila tako nevarna, kakor se je zdelo prvi trenutek. Predolgo ste bili

včeraj po konci; preveč ste se še zanašali na svoje moči. Delo, ki ste ga imeli s klobukom, seveda bi vam bilo drugače le igrača; zdaj pa je bilo tudi to majhno delo pretežavno za vas. Le verjemite mi, slabost, ki vas je po noči napala, prišla je le od tod. Lansko leto, kakor veste, sem imela ravno tako bolezen. Zdravnik v mestu mi je svetoval, naj rabim neko zelišče, kmalo sem ozdravela. Tudi za vas bo to zelišče skoraj gotovo najboljše zdravilo. Prav lahko ga je dobiti, ker rase po naših krajih.

Bolnica jej priterdi, mož pa ima proti temu še vedno svoje pomisleke; zato reče: „Meni se bolezen ne zdi enaka; tudi je človeška narava zelo različna; zdravilo, ki enemu koristi, je lahko drugemu brez koristi, dà, celo škodljivo. Ravno zato je potreba zdravnika, ki zna vse to razločiti.“ Hotel je na vsak način iti. Ženi pa ste ostali pri tem, ga hočete poprej poskusiti domače zdravilo.

„Škodovati nikakor ne more“, reče botra; „ko bi se pa slabost povernila, je še zmiraj čas, da pokličete zdravnika“. Potem je opisala dotično rastlino, in povedala, kako jo gre rabiti. Katarinka, ki je tudi za botro nabirala onih rastlin, vstane precej, da jih gre nabirat. Nazadnje mož privoli; vendar pa reče, da ne bo poslušal nikogar več, če jej v dveh ali treh dneh ne bo odleglo, ampak bo poklical zdravnika. „Oj, vže tako smo predolgo odlašali, ker smo se bali stroškov. Morali bi se bili deržati zlatega vodila: Precej v začetku kake nevarne bolezni pokliči razumnega zdravnika, pozneje je pogostokrat pomoč prepozna.“

Katarinka dene svoj novi slamnik na glavo; natakne lično pletarico na roko in reče materi: „Kmalo bom zopet tukaj z rastlinami; saj prav obilno rastejo na starem gradu poleg razvalin.“

Zdaj se oglasi majhni Bogomilček: „Katrice, glej, da ne greš preblizo gradu; ondi straši ajdovska deklica, katero ljudje semtertje vidijo. Ona ni prijazna otrokom; skerbi, da ti ne stori kaj žalega.“

„E, to je le pravljica, s katero strašé neubogljive otroke, da ne plazijo preblizo razvalinam. Lahko bi padli v kak prepad ali pa bi se na-nje porušilo kako staro zidovje in jih ubilo“, dé na to Katarinka.

Katarinka je šla skozi vert, gredoč vterga hmeljevo vejico z lepimi temno zelenimi listi in medlo zelenimi luskinjastimi popki. To svežo vejico si ovije lepo okoli slamnika mesto primerné umetno narejene olupšave ali kakega traku. Brzih nog hiti potem dalje.

Pot je deržala zdaj po sončnatih krajih, kjer so rasle razne lepo dišeče cvetljice, zdaj mej gostim senčnatim drevjem in germovjem. Prišedši v sredo gostega germovja, poklekne, sklene svoji roki in začne moliti za svojo bolno matêr. Potem gre dalje; kmalo pride na nezaraščén prostor, ki ni bil daleč od razvalin. Na enkrat zagleda mej drugimi rastlinami veliko onih, katerih je prišla nabirat. Hitro jih začne tergati. Mej tem pa je vedno tiho molila in k Bogu zdihovala tako: „Ljubi nebeški oče, blagoslovi te rastline; daj mojej ljubej materi zopet ljubo zdravje; pomagaj nam v tej zadregi!“ Vse na okoli je bilo tiho in mirno; le černi murenčki

so se sončili pred svojo luknjo in cverčali, po bližnjem germovji pa so se oglašali krilati pevci.

Katarinka je nabrala skoraj vže polno pletarico zdravilnih rastlin. Na enkrat se jej zdi, da sliši stopinje po listji in dračji. Ozre se okoli sebe; — iz germovja se jej bliža belo oblečena deklica; zdi se jej, kakor bi plavala po trati, tako tiho stopa. Na glavi je imela bel robec, ravno tak, kakor ga je videla na stari sliki v cerkvi. Taka pokrivala so nosile deklice na gradu, preden so ga poderli. Groza jo spreleti, ker se spomni ajdovske deklice, ki se baje na gradu prikazuje ljudem. Kmaló se pa ojači in bistro gleda čudno prikazen. Deklica je bila šibke, vitke rasti, ne kaj večja od Katarinke; zdelo se jej je, da je skoraj enake starosti. V desnici je držala lično torbico sè sreberno ključavnico, z levo je pa pod brado držala svoj robec, ki ga je imela okoli glave. Prav prijazno se je smehljala; tudi nje obličje je bilo prijazno in prikupljivo, pa prav cvetoče. Katarinko mine ves strah.

Neznana deklica gre proti njej in jo prav prijazno ogovori: „Ti li morem storiti veselje z lepim srebernjakom?“

Katarinka se zelo začudi, ko jo sliši tako vprašati. „Seveda!“ reče; „saj ravno zdaj moji starši prav zelo potrebujejo denarja. Kako pa to veš? Kako ti je prišlo na misel, da mi ponujaš denar?“

„Le poslušaj“, odgovori neznana deklica, katero je Katarinka prvi trenutek res imela za kako prikazen; „po neprevidnosti sem ravno kar zgubila

svoj klobuk. Prišla sem jako daleč, pa imam še dolgo pot, preden pridem do doma. Zelo mi vstreežš, če mi za dober denar prodaš svoj klobuk! Mi ga li prodaš?“

„Prav rada“, odgovori Katarinka; je še precej čeden in mi je zelo vseč. Za god so mi ga dali mati. Poprej so ga nosili sami, zdaj so ga pa za-me prenaledili; imam ga danes prvič na glavi. Dela mi veliko veselje. Na korist svoje mater ga pa prav rada prodam; saj bi rada svoje življenje dala za mater!“

„No to je prav lepo!“ dé na to neznana deklica. „Ali jaz bi hitro rada kupila pokrivalo. Koliko ga ceniš?“

„Ne vem, koliko bi bil vreden slannik, ker je vže nekoliko obrabljen. Menim pa, da en goldinar ni preveč cenjen; toliko je še vreden“, — reče Katarinka.

„To je pač premalo! Pokrivalo je lično zdelano po noši, ki je sedaj v navadi. Silno rabim slannik, zato ti rada dam zanj dva goldinarja. Zdaj mi še berž povej, koliko hočeš za hmeljev cvet, ki je za lišp slanniku? Je res lepa olepšava!“

Katarinka pogleda debelo neznano gospodičino, ker je menila, da se šali. Ni pa se norčevala; marveč se je zelo motila; — menila je, da je hmeljeva vejica s cvetjem umetno narejena, dà, da prav umetno, ker je na las podobna pravej. Premotil jo je slannik in obleka deklice; slannik, če tudi nekoliko obnošen, je bil najboljše verste; tudi Katarinkina druga obleka, če tudi priprosta, je bila narejena tako, kakor so se nosile deklice

boljših sranov. Zato reče, ogledovaje hmeljevo vejico, ki jej je bila zelo vseč: „Res je lepa; težko se dobi taka! Moja mati so naročili z Laškega cvetlic, ki so bile pač zelo drage, pa ne tako lepe. Bile so prav žive barve, pa ti blede-zeleni cveti in temno-zeleni listi so mi bolj vseč. Tudi prav dobro pristoje rumenkastemu slamniku, ki ga tako priprosto, pa vendar okusno zaljšajo. Le povej, koliko hočeš za hmeljev lišp!“

„Tega ti dam po verhu“, odgovori Katarinka; vzemši klobuk z glave in ga poda neznani deklici.

„Zastonj pa hmeljevega cveta nikakor nečem; bilo bi predrago darilo“, odverne. Potem vzeme robic z glave in si dene klobuk na lepo rumenkasto kodrasto glavo. „Klobuk mi je ravno prav; mislim, da se mi dobro poda! Kaj meniš?“

Katarinka prikima.

„Veš, kaj? —“ reče deklica, „meni se zelo mudi; ne bodeve tratili veliko besedi. Za klobuk ti dam en srebrnjak, za hmeljev lišp pa tri. Toliko je hmeljev cvet vreden; saj je, kakor bi bil svež.“

„Seveda tak je res!“ reče smeje Katarinka; „zato tudi ne umem, zakaj bi bila hmeljeva vejica toliko vredna. Mislim, da pod milim soncem ni človeka, ki bi toliko dal za hmeljev cvet.“

„Seveda, ker ne znaš ceniti tako robo!“ zavrne deklica, vzame cekin iz žepa in ga ponuja Katarinki, češ, zlat velja ravno štiri srebernjake, naj ga le vzame brez skerbi.

„Ne smem vzeti, ker je preveč! — Nô, — da ti le ni premalo, meni tudi ni preveč!“ dé zopet deklica.

Katarinki ni prišlo na misel, da ima neznaná deklica svežo hmeljevo vejico za umetno narejeno; zato se še dalje brani vzeti denar. Ravno je hotela povedati deklici, da v njih hmeljišči poleg hiše raste na tisoče tacih vejic; za ta denar jih kupi lahko polno vrečo. Tako bi se bili deklici porazumeli. Pa na enkrat zaslišite poštni rog. „Oj, reče deklica, moj voznik je vže na verhu! Mati mi migajo z voza z belim robcem! Z Bogom!“ Pri teh besedah jej verže zlat v pletarico z rastlinami in hiti urnih korakov proti kočiji in stopi v njo. Postilijon zavihti bič, in ker je cesta deržala navzdol, zginila je kočija na enkrat izpred oči, kakor bi se bila vderla v zemljo.

Katarinka bi bila imela vse to za sanje, ko ne bi videla zlata na rastlinah v pletarici. Premišljevala je, kaj je pač neznanó deklico napotilo, da je draže plačala hmeljevo vejico, nego slamnik sam.

„Naj bo, kar hoče, vsaj to je gotovo, da je Bog uslišal mojo molitev za bolno mater. S tem denarjem si morejo oskerbeti vsaj najpotrebnejšo pomoč v svojej bolezni, pa še tudi kako tečno jed po verhu.“

Peto poglavje.

Dobri in ljubeznjivi otroci.

Katarinka dene pletarico dišečih rastlin na glavo in si misli: „Oj, kako bodo moji ljubi starši veseli, denarja, ki jim ga v tej sili prinesem domov. Pač je pomagal prav očevidno sam Bog! Prav urno moram iti proti domu; saj sem danes dovolj rastlin nabrala. Ker sonce hudo pripeka, bode mi pletarica mesto slamnika delala senco“. Kakor berhka serna jo drobi po porebri proti domu.

Oj, ljuba mati, kako srečna sem bila danes! Le pogledjte cekin, ki sem ga dobila“, — zakriči materi, komaj stopivši čez prag.

„Kje in kako si dobila ta cekin; velja enajst goldinarjev; s tem nam je pomagano v prvi zadregi; to je precejšni denar za nas!“ rečejo oče veselo, ogledovaje rumeni cekin.

Tudi bolna žena se skloni v postelji in vzame cekin v roko; tudi njej se zvedri oko.

Tudi majhni Bogomir postane radoveden, zato reče: „Pokažite še meni zlato, da bom vsaj videl, kako je; saj ste mi vže toliko pripovedovali o zlatu, kako lepo se sveti“. — Mati dájo otroku cekin v roko. „Oj, kaj je le to!“ reče; „mislil sem, Bog zna, kako je, ker toliko govoré o zlatu. Potemtakem imamo v naši majhni dolinici veliko več lepšega in bolj rumenega zlata. Kaj je v primeri ž njim ta-le majhna reč? Ko sonce zahaja, so oblaki in verhunci gorâ, vodâ na mlinskih kolesih in okna hiš od čistega zlata, saj se svetijo, kakor zlato. Najlepši zlat je pa še zahajajoče sonce.“

Potem pové Katarinka, da je dobila zlat od neke gospodičine za svoj slamnik. Materi se obraz zatemni, veselje jo mine. Mislila je, da jej je dala zlat v naglici mesto srebernjaka.

Katarinka zapazi materino žalost in misli, češ, žalostni so, ker sem prodala godovno darilo. Zato reče materi: „Nikar ne bodite hudi, da sem prodala klobuk, katerega ste mi z velikim trdom naredili za god. Zelo mi je bil všeč, in kot godovno darilo še toliko bolj. Prav težko sem ga prodala. Ali vas imam vendar še stokrat rajše. Prodala sem klobuk, da vam prinesem denar, ker ga v bolezni potrebujete.“

„Nisem mislila tako, draga hčerka. Tvoja ljubezen me zelo veseli. Ali denarja ne moremo obdržati z dobro vestjo. Pri tvojej kupčiji je bila gotovo kaka zmeta.“

„Seveda, mora biti tako!“ rečejo tudi oče. „S cekinom ne plača obnošenega slamnika nihče, ki je pri zdravej pameti. Neznana deklica se je v denarji zmotila, ali pa je tako lahkomišljena in nevedna, da jej ne gré dajati denarja v roko.“

„Saj mi je dala za slamnik le en srebernjak, tri druge pa za hmeljevo vejico, s katero sem olupšala svoj slamnik. To mi je rekla sama kar naravnost“, izgovarja se Katarinka.

„O, zdaj mi je pa vse jasno! Neznana gospodičina je mislila, da je umetna roka naredila hmeljevo vejico, katero si utergala v našem plotu; zato ti jo je plačala tako drago“, odgovoré mati.

„Seveda!“ priterdijo oče; „denar moramo verniti!“

„To moramo storiti, ko bi obderžali denar, bilo bi, kakor ukradeno“, priterdi tudi bolnica.

„Seveda je tako, ljubi starši“, reče Katarinka; „zdaj pač vem, zakaj se je deklica tako čudila hmeljevej vejici. Nisve se razumeli. Rekla je, da je vejica kakor sveža, in jaz sem jej priterdila. Pa menila je, da je tako umetno narejena, kakor bi bila sveža. Res čudna pomota. Kako pa jej morem dati denar nazaj? Saj ne vem njenega imena, niti kam popotuje, ali od kod je prišla.“

„Vse to boš pa zvedela na pošti“, rečejo oče. „Ker se vozi s pošto, zapisano je njeno ime ali pa matere v poštni knjigi. Tudi vselej poštarica poizvedeva prav natanko po imenu, bivališči in družih okoliščinah popotnikov. Precej sedi in piši gospodičini, napis pa ti bo povedala ali napisala poštarica sama. List in denar moreš na pošti precej oddati. Tako bo gospodičina kmalo dobila svoj denar. Bog ne daj, da bi bilo pod mojo streho krivično blago, ki nima teka in ne prinese blagoslova božjega. Če le tudi slamnika samega ni plačala predrago? Kaj meniš, Terezija?“

Bolnica odgovori: „Deklica je klobuk zelo potrebovala; tudi je še tako lep in dober, da ga more še dolgo nositi; zato ni plačan predrago s srebernjakom. Toliko sme vže dati za-nj; in z dobro vestjo smemo obderžati ta denar.“

Katarinka je znala dobro liste pisati; hitro napiše list in ga prinese pokazat očetu. Oče pregledajo list in semtertje popravijo kako besedo; sploh pa ga pohvalijo. Potem ga Katarinka prepíše prav čedno in lepo na čisto; pisala je tako:

Blagorodna gospodičina!

Po naključji sve se snidili na Starem gradu, ko sem nabirala zdravilnih željišč za svojo bolno mater. Nenadoma si zahtevala, naj ti prodam svoj slamnik. Ker si ga na popotovanji potrebovala, veselilo me je zeló, da ti morem s tem vstreči; tudi si slamnik plačala prav dobro.

O hmeljevi vejici, ki zalša slamnik, sve se pri kupčiji zeló goljufali. Gotovo si kmalo zapazila zmoto; mene so še le moji dobri starši spomnili na to. Jako mi je žal, da nisem precej zapazila pomote. Ravno sem ti hotela povedati, da je na tisoče takih vejic v našem hmeljniku; pa postiljon je zatrobil, zbežala si in vergla cekin v pletarico.

V listu ti pošljem nazaj denar za hmeljevo cvetje, ki je bilo le v tvojej domišljiji umetno narejeno. Kar pa si za slamnik preveč dala, sprejemem hvaležnega serca, in to tem bolj, ker so moji ljubi starši v hudih denarnih zadregah.

Pozdravljam svojo neznano dobrotnico in ostanem vedno hvaležna

Katarinka Kopitar.

Zdaj jej dajo mati zlat in rečejo: „Prosi gospo poštarico, naj ti zlat zmenja. Tri srebernjake deni v pismo in jo prosi, naj ti list zapečati. Četerti srebernjak za klobuk je pa tvoj; s tem stori, kar hočeš“.

„Oj, smem to storiti, draga mati? Potem vže vem, za kaj ga bom rabila. Ker oče dvomijo, da bi pomagala zeljišča, šla bom po zdravnika, da

vas ozdravi. Za to bo menda ta denar zadostoval, Seveda bo treba v lekarni plačati tudi zdravila. Imam še nov svilnat robec; dala mi ga je botra logarica; tega hočem tudi prodati; s tem plačam lahko vse“, — modruje Katarinka.

Ko sliši nekaj let mlajša sestra Rezika tako govoriti Katarinko, oglasi se tudi: „Jaz hočem pa prodati svoj lepi zavratni, biserni lišp, ki mi ga je tudi botra dala. Za bisere dobim tudi precej denarja“. — Njeni biseri so bili seveda stekleni in brez vsake veljave. V njenih očeh pa je bil lišp neprecenljive vrednosti, ker je bil njen edini.

Majhni Janezek pa reče: „Jaz hočem pa prodati svojega belca!“ — tako je imenoval svojega lesenega konjička, na katerem je ravno prijezdil, in katerega je imel zelo rad.

Majhna Lojzika, ki je držala svojo punčiko v naročji, pristavi: „Jaz hočem prodati svojo punčiko. Seveda se bove težko ločili, bodem morala jokati. Pa materi na ljubo to rada storim! Mati potrebujejo zdaj denarja!“

„To je pa dobro! zdaj imamo denarja, kakor trave na vertu“, vsklikne Janezek.

Oče pohvalijo otroke, ker tako lepo kažejo ljubezen do matere; materi pa so se solzile oči veselja nad dobrimi otroci. Zato reče:

„Dobri otroci so največje veselje staršem v srečnih časih, v nesreči pa so jim najslajša tolažba.“

Šesto poglavje.

Poštatica.

Katarinka se je precej pripravila na pot v bližnje mestice, kjer je bila pošta. Bilo je v mestice dobro uro hoda. Rezika jej posodi svoj slamnik. Mati jo opomnijo, naj na vertu odreže nekaj posebno lepih glav cvetnega zelja; dene jih v pletarico, da bi jih v mestu prodala. Večkrat so mati rekli: „Če dobro gospodinjo pelje pot po polji ali tudi samo skozi hišo, naj vselej pomisli, če bi ne mogla pri tem opraviti še kako drugo delo. Nikdar naj rada ne hodi s praznimi rokami“.

Katarinka, prišedši v mesto, je šla naravnost na pošto. Poštatica, še cvetoča in jako zgovorna gospa, je sedela pri oknu in pletla. Katarinka gospo prijazno pozdravi in ponižno vpraša, če vé, od kod ste bili tuja gospa in gospodična, ki ste se danes zjutraj peljali s pošto.

„Bila je gospa Zelendolska in njena hčerka Rozika“, odgovori poštatica. „Prišli ste sè svojega posestva Zelendola in se peljete v glavno mesto, kjer vže več časa živi gospod Zelendolski. Pa kaj te briga ta imenitna gospoda, revno dete? kaj imaš ž njo opraviti?“

Katarinka vzame pismo in zlat, pomoli ga poštarici in reče: „Pri neki majhni kupčiji mi je gospodičina Rozika plačala tri srebernjake preveč. Rada bi jej denar po pošti nazaj poslala; zato prosim, da bi mi zmenjali ta zlat“.

„Raca na vodi! to je morala biti pa pač velika kupčija, da ste se kar za tri srebernjake ušteli!“

Ne vidi se ti, ljubo dete, da bi imela toliko kupčijo! Kaj pa si jej prodala? Smem li zvedeti?“

Katarinka prične pripovedovati. Mej tem stopi v sobo v svoji postiljonski opravi hlapec, ki je peljal gospodo in se ravno vernil s praznim poštnim vozom. V roki je držal verč piva in sedel k mizi, ki je stala v kotu sobe. Molčé poslušá nekoliko časa, potem pa reče smejú: „Oj, ta je ona premetena prodajalka cvetlic, ki je prodala hmeljev cvet iz bližnjega germa gospodičini Zelendolski za tri srebernjake!“

„Kaj, za tri srebernjake je prodala hmeljevo vejico? Kaj tacega pa se ne zgodi vsak dan!“ reče gospa poštarica.

„Res deklica ume prodajati hmeljev cvet!“ dé zopet postiljon in prime ob enem za verček. „Vendar si ne želim, da bi vsaka hmeljeva vejica veljala tri srebernjake. Potem bi taki pošteni ljudje, kakor sem, ne imeli več dobrega požirka! Vendar pijem na zdravje modre prodajalke hmeljevega cvetja! Na zdravje!“ — in potegne dobro iz verča, da je bil prazen.

„To je pa jako čuden dogodek!“ reče zopet gospa; „moram ga natanko zvedeti. Idi sem, ljuba deklica! Saj si pač trudna, lačna in žejna? Sedi tukaj le sem k meni na stol! Glej, tu imaš pa kos belega kruha in kozarec dobrega črnega vina. Povej mi vse prav na tanko in obširno! Kako je prišlo gospodičini na misel, da je kupila od tebe hmeljev cvet? Kaj je hotela z njim? Vse to mi povej!“

Katarinka začne pripovedovati: „Na poti je gospodičina zgubila svoj klobuk!“

„Kaj!“ reče gospa na glas, „kaj, klobuk je zgubila! Jaz menim, da je popred še glavo zgubila! Ali kako ga je mogla zgubiti? Ko se je od tukaj odpeljala, imela je svoj klobuček še na glavi. Bil je prav ličen in iz drage robe. Tudi ga je imela z lepim pisanim trakom dobro privezanega na glavi. Kako je pač mogla zgubiti klobuk?“

Seveda Katarinka ni znala tega povedati. Zdaj se zopet oglasi postilijon pri praznem verču za mizo: „To pa jaz vem; saj sem bil zraven! Gospodičina je prav živa, rekel bi, precej neprevidna in lahkomišljena deklica. Niti trenutka ni mogla mirovati. Zdaj je zapela kako pesmico, zdaj sem jej moral kako zatrobiti na rog; zdaj se je obesila na levi, zdaj na desni strani iz kočije in opazovala okolico. Potem je sedla za nekaj trenutkov. Kmalo pa je jela tožiti, da jej je vroče; zato odveže pod brado trak, s katerim je imela privezan klobuk. Prišli smo na ozek, zidan most, ki je bizo slapa. Deklica je bila veselja raz sebe, videti, kako se peni deroča voda po skalovji v prepad. Obstal sem na mostu, kjer se slap najlepše vidi. Vstane v kočiji in se čudi z obema rokama lepemu naravnemu prizoru. „Oj, kako to šumi in se peni!“ reče „Zdi se mi, da vidim reko belega mleka pred seboj! Oj, kako poskakujejo vodene kapljice, da se potem razpraše v sreberno beli prah! Vse germovje in skale se lesketajo, kakor deževnih kapljic“. Tako in enako je deklica občudovala slap; seveda si nisem zapomnil vseh besed.

Čudenja ni bilo ne konca, ne kraja. Na enkrat potegne veter, — in njen lepi klobuk leži v vodi! Ko jej ga je veter potegnili z glave, hotela ga je zgrabiti; bila bi skoraj ž njim vred skočila v valove peneče vode. K sreči jo je mati še ob pravem času prijela in obdržala. Hitro sem skočil na tla, da bi dobil iz vode klobuk. Bilo je prepozno. Valovi so se igrali ž njim, zabračaje ga zdaj na to, zdaj na drugo stran. Kmalo nam je zginil izpred oči. Seveda sem se na tihem smejal, če tudi mi je bilo samemu žal po lepem klobuku!“

„Kaj pa je rekla gospa svojej hčerki, ko je zgubila klobuk in bi se bila tudi sama lahko ponesrečila?“ vpraša poštarica.

„Ni se tolika ploha vlila na živo in lahkomišljeno hčerko, kakor sem pričakoval“, odgovori blavec. „Obledela je gospa, ko je videla svojo hčerko le za las viseti nad prepadom. Tresla se je po vsem životu in bila blede, kakor ta-le kip na omari. Potem pa je jela svojo hčerko prav ljubezljivo svariti in opominjati. Nisem si zapomnil vseh naukov; svarila jo je blizo tako-le: „Glej, Rozika! tvoja lahkomišljenost bi te bila skoraj storila nesrečno. Malo je manjkalo, da se nisi prekucnila v prepad. Oj, koliko žalost bi bila storila meni, svojej materi, ki te tako ljubi! Če ne postaneš previdnejša in lepovednejša, zašla boš na pota, na katerih boš postala časno in večno nesrečna. Zahvali se z menoj vred Bogu, da te je rešil; obljubi mu pa tudi, da se hočeš poboljšati“.

Rozika si je materino opominjevanje globoko v serce vtisnila. Zato reče sè solzami v očeh:

„Oj, ljuba mati, bili ste mi angelj varuh! Zahvalim se vam zato! Tudi vam obljubim, da se hočem z božjo pomočjo poboljšati!“

Te besede zale hčerke so mi bile zelo všeč. Mislil sem si, če tudi je živa, kakor živo srebro, in skočna, kakor mlada serna, vendar je dobra deklica. Materine besede bodo stoteren sad obrodile.“

„Bog daj, da bi!“ priterdi poštarica. „Kaj pa se je potem zgodilo?“

Postilijon pripoveduje: „Prišli smo na podnožje hriba, preko katerega gré cesta. Ko gospodičina zapazi stezo, ki se vije po hribu na verhunec, prosi mater, naj sme iti peš, češ, da si dobro ogleda visoke skale, zaraščene hribe in globoke doline, kar iz kočije ni mogoče. Tudi jej je vožnja po klanci navzgor prepočasna; rada bi si pa tudi ogledala blizo razvaline starega gradú, poleg katerega se vije pot. Mati jej dovoli, sama pa je ostala na vozu. Videl sem od daleč, kako je hitela, kakor bi jo veter nesel, po stezi proti tej le deklici, ki je poleg pota nabirala zelišč, in od nje kupila slamnik z dragim hmeljevim cvetjem, kakor je menila.

Ko je prišel voz na verh hriba bila je gospodičina vže pri nas, vsa vesela in zadovoljna. Na glavi je imela lep slamnik; bolj je pristojal rumeno kodrastej glavici, nego poprejšnji svilnati.“

„Slamnik je kupila od mene!“ reče Katarinka, in pové zmoto o hmeljevem cvetji.

„Kako pa je bila gospa zadovoljna s to kupčijo? Povej, Janez! saj si vse videl in bil zraven“, vpraša zopet poštarica.

„Nič kaj ne“, odgovori postilijon, „kar se vže tudi samo ob sebi ume“.

„Klobuk nisi sè srebernjakom plačala predrago, hmeljev lišp, za katerega si dala tri srebernjake, ni vreden niti en krajcar?“

„Kaj, kako? saj ste vi še več dali za cvetlice, ki jih imate na klobuku in niso niti polovico tako lepe in lično izdelane!“ odgovori Rozika.

„Si mar slepa? Ali nimaš oči?“ dé na to gospa.

Hčerka je še vedno mislila, da ima prav; zato reče: „Le pošlatajte nežno cvetje, kako lepo šumlja; res se lep še nekoliko perst prijemlje, pa se bo vže posušil. Gotovo nisem predrago plačala cvetja, in kako umetno je vse izdelano!“ — Nazadnje je gospodičina vendar-le spoznala svojo zmoto in zarudela do ušes, kakor rak, če ga veržeš v krop“.

„Kaj pa je potem rekla mati? Tudi to bi rada slišala. Ali je dobro oštela lahkomišljeno hčerko?“ poprašuje poštarica

„Gospa je hčer prav lepo učila in opominjala“, odgovori postilijon. „Rad bi si bil zapomnil vse, pa nisem mogel. Mej drugim je rekla, kazaje na hmeljevo vejico: „Glej, moj otrok, tako varajo oči! Mislila si si kupiti za svoj klobuk krasen lišp, da bi ga nosila leta in leta; mesto tega imaš pa le navadni hmeljev cvet, ki bo jutri vže zvenil. Tako se ljudje čestokrat zmotijo. Dà, največa napaka ljudi je, da se dajo le preradi preslepiti od vnajnosti. Marsikatera zala deklica je vže prodala za prazno prilizovanje, mamljive obljube in kratko ve-

selje, ki zgine kakor dim, — svojo nedolžnost, čast, sladki mir vesti, dà srečo vsega življenja. Zelo se bojim za-te, ker si tako neizrečeno lahkomišljena. Na mostu je tvoja lahkomišljenost stavila življenje v nevarnost. Komaj si utekla smerti in mi obljubila, da se hočeš poboljšati, zdaj si pa storila zopet to neumnost. O, glej vendar, da se odvadiš svoje lahkomišljenosti. V vsem in povsod se vedi in delaj previdno, drugače znam nad teboj doživeti mesto veselja le žalost in bridkost!“

Poštarica, ki se je popred smejala na ves glas, postane resna. „Resnično“, reče „gospa Zelendolska je prav modra in skerbna mati. Kaj pa je rekla hčerka na te lepe nauke in opominovanja, ki bi si jih moral vsak človek dobro zapomniti, dà, globoko vtisniti v serce“.

„Gospodičina je postala molčeča“, reče Janez; „nisi več spravil besede iz ust; tudi ni hotela, da bi jej še kako zatrobil na rog. Imela je vedno objokane oči. Prišedši k mestu, je prosila mater še enkrat odpuščenja; tudi je obljubila, da se hoče povsod vesti po naukih svoje matere“.

„Tako storimo tudi mi!“ pristavi poštarica. „Vsem nam bo to na korist, posebno pa še mladini. Tudi ti, Katarinka. — kaj ne? — mi obljubiš, da se boš tako vedla!“ Katarinka prikima.

Poštarica zdaj vzame zlat in dá zanj štiri velike srebernjake. Katarinki pa še reče: „Tudi pismo bi rada prebrala, če mi to dovoliš!“

Katarinka jej dá pismo. Pazljivo ga prebere in jej reče: „Pisma pa ni sestavila ta-le zala glavica, nič si ga sama pisala!“

Katarinka zagotovi gospej, da ga je sama sestavila. Oče so jej semtertje popravili le kako besedo. Potem pa ga je tudi sama prepisala na lepo.

„Dobro, saj se bom precej prepričala, če znaš res tako lepo pisati“, odgovori poštarica. Potem zloži skupaj tri srebernjake, priloži jih pismu in vtakne vse v zavitek. „Tukaj imaš nadpis za pismo; le napiši ga, da bom videla, kako znaš pisati“, reče poštarica deklici.

Katarinka vzame pero in prav lepo napiše nadpis na list. Gospa se jej čudi in reče: „Deklica, prav lepo in spretno znaš pisati! Jaz sama ne znam tako. Prav dobro so te naučili oče“.

Potem poštarica pismo zapečati in ga dene k drugim listom v zavitek, rekši: „Danes zvečer bo šlo s pošto vse naprej, gospodičina bo jutri vže dobila tvoj list in denar. Si prav spretna, pa tudi poštena deklica. Ostani vedno taka, in ni mi še treba voščiti, da bi bila srečna“.

Sedmo poglavje.

Zdravnik.

Katarinka vpraša zdaj še prijazno in zgovorno gospo, kje stanuje zdravnik. Radovedna poštarica je hotela zdaj tudi precej zvedeti, kaj ima opraviti pri zdravniku. Katarinka jej pové o bolezni svoje bolne matere, o skerbi očetovej in o žalosti, katero imajo otroci zavoljo bolne matere.

Povedala je tudi, da hoče ostali srebernjak zdravniku dati in ga prositi, da bi šel k bolnej materi.

Te besede so gospo zelo ganile; zato reče: „Jako lepo je o tebi, da z veseljem daš za svojo mater denar, ki si ga dobila za slamniki. Le precej idi z menoj. Zdravnik stanuje le nekaj korakov od tukaj. Njegova žena mi je dobra prijateljica. Sama te hočem k zdravniku spremiti“. Potem ogerne svoj plašč in gré z deklico k zdravniku.

Prišedši k zdravniku, se poštarica ni mogla zderžati, da ne bi povedala na prvo čuden dogodek o slamniku z dragim hmeljevim cvetjem. Umela je ves dogodek tako živo opisati, da sta se zdravnik in njegova žena smejala na ves glas. Potem pa je tudi prav ginljivo pripovedovala o Katarinini otročjej ljubezni, o bolni materi in skerbnemu očetu in o žalosti in bedi otrok. Tudi je omenila prav ginljivo, kako pošteni so stariši. Gospej so stopile solze v oči, zdravnik pa je rekel Katarinki, ki je ponižno in prosé pred njim stala, deržeč srebernjak v roki: „Le spravi svoj denar, blaga deklica! Greh bi bilo, ko bi le en novčič vzel od tebe. Jutri bom šel tako blizo vasí, kjer stanujete, k nekemu bolniku. Nazaj gredé bom obiskal tudi tvojo mater. Z božjo pomočjo jo upam zastonj ozdraviti“.

„Dobro!“ dé na to poštarica; tudi jaz bi rada kaj storila za dobro, pošteno mater; zato bom plačala zdravila v lekarni. Jako lepo in verlo je, da niso hoteli obderžati denarja, katerega so po naključji dobili, če tudi so v stiski in zadregi“.

Katarinka se lepo zahvali zdravniku in gré zopet s poštarico nazaj na pošto, kjer je pustila

svojo pletarico. Tudi gospej poštarici se lepo zahvali za izkazano prijaznost in postrežljivost sè solznimi očmi.

„Kaj pa imaš v pletarici?“ popraša gospa Katarinko

Katarinka vzdigne pokrov korbice in reče: „Za dobroto, ki ste jo mojej materi storili, prosim, da blagovolite sprejeti te-le karfijole (cvetlično zelje). Menim, da sem jih tako po želji svoje matere najdraže prodala“.

„Tvoja hvaležnost, ljuba deklica, mi je zelo všeč. V tej stiski pa potrebujete denarja, zato ti hočem plačati zelenjavo. Tudi bi ne bilo lepo, da prideš domov s prazno pletarico! Le počakaj nekoliko, da ti kaj prinesem.“

Gospa gré v stransko sobo in kmalo prinese steklenico črnega vina in v predpasniku raznega kruha.

„Vino je najboljše zdravilo za tvojo mater, vsaj tako je rekel zdravnik. Naj ga spijejo vsak dan en kozarec; kruh pa po svojej previdnosti razdeli bratom in sestram. Glej pa, da tudi same sebe ne pozabiš!“ — Mej temi je poštarica zložila reči v pletarico, želeč Katarinki, ki se jej je za skazano dobroto vedno zahvaljevala sè solznimi očmi, naj vse srečno prinese domov.

Židane volje je šla Katarinka iz mesta proti domu. Prišedši v hišo najprej pomoli materi srebernjak. Potem pové, da bodo dobili zdravnika in zdravilo zastonj. Niti enega krajcarja jim ne bo treba plačati. Materi dá iz korbice steklenico vina, katerega je dala prijazna gospa poštarica, bratom

in sestram pa belega kruha. Vsi so bili neizrečeno veseli. Zahvalili so se Bogu za to nepričakovano pomoč v največjeji sili.

„Bog nam je vže na tem svetu poplačal našo poštenost. Pač je resničen pregovor, katerega so nam oče vže tolikrat povedali. Pravičnost in poštenost je ljuba Bogu in ljudem“, reče Katarinka svojim bratom in sestram.

Drugi dan je prišel blagi zdravnik. Eolnico ni našel ravno nevarno bolne. Lahko pa bi bila postala bolezen nevarna, ko bi ne bili poklicali zdravnika ob pravem času. Zdaj je treba krepkih in močnejih zdravil, pozneje bodo pa nabrana zelišča dobra. Z božjo pomočjo upa, da bo v kakih osmih dneh bolnica vže na nogah. Zapiše zdravilo in obljubi, da bo čez nekaj dni zopet prišel pogledat bolnico. Rekši to, se poslovi, zasede konja in odjaha proti mestu.

Čez tri dni je proti večeru zdravnik zopet prišel. To pot ni prijezdil, ampak prišel peš. Na tanko je popraševal, kako je bolnici. Potem pa reče: „Dobro! kmalo ne bo treba več zdravil, pač pa miru in pokoja, posebno pa še tečne hrane“.

„Oj, kje hočemo dobiti tečne hrane v tej stiski?“ zdihne mož žalostno.

Zdravnik seže v žep, vzame iz njega zavitek z denarjem in ga dá Katarinki. Katarinka bere: N. pr. gospodč. Katarinka Kopitar na Kamnicah. — Vsa iznenadena odpre zavitek. Poleg denarja je bil ta-le list:

Moja ljuba Katarinka! Poštenost, ki te je silila, da si mi poslala nazaj tri srebernjake, je

meni in mojim ljubim staršem prav zelo všeč. Vsi smo bili zelo ganjeni. Pač smem biti vesela zmote, v katero me je zapeljal hmeljev cvet na tvojem lepem slamniku. Saj je mojim staršem in meni poterdila resnico, da v vsakej vasi tudi pod slamnato streho, bivajo dobri, pošteni ljudje. Tri srebernjake, katere sem ti bila dala v zmoti, pošljem ti s premislikom nazaj. Zraven sem ti priložila še tri, kot majhno priznanje za tvoje blago in dobro serce. Boljšega plačila se smeš nadejati v nebesih. Moji ljubi stariši so tudi zvedeli, da je tvoja dobra mati nevarno bolna. Moja draga mati jej pošljejo šest srebernjakov, da si more v bolezni privoščiti tečne hrane, ki je bolnikom čestokrat najboljšo zdravilo. Tudi jej žele, da bi kmalo popolnoma okrevali. To želim tudi jaz; Bog daj, da se kmalo zgodi. Preserčno te pozdravlja Tvoja prijateljica

Rozika Zelendolska.

Vse je neizrečeno razveselila ta nepričakovana podpora v najhujšej sili. Le čudili in ogibali so, kako je Rozika zvedela o materini bolezni. Katarinka jej o tem ni niti besedice povedala, pa tudi ne pisala. To pa je bil storil blagi zdravnik, prišedši domov po prvem obisku. Poznal je gospo vže več let in znal, da je prav usmiljena in dobrotljiva do ubogih. Dogodek z hmeljevo vejico in Katarinino pismo sta mu dala priliko, da je priporočil blagej gospej bolnico, ki je bila v hudej stiski. Seveda blagi mož ni o tem čerhnil besedice, ker je le rad na skrivnem dobro delal in nikoli iskal svetne časti in zahvale. Le rekel je: „Pismo

z denarjem je prišlo po pošti še le pred eno uro. Precej sem vzel palico in klobuk, da ga sam prinesem; deržeč se pravila: Če moreš danes bližnjemu pomagati ali mu storiti kako veselje, ne odlašaj na jutri. Verh tega mi je bolna mati s toliko otroci zelo na skerbi. Prav lep večer je; opravka tudi nisem imel; zato sem si mislil, češ, sprehajaj greš tako in tako, ali ni najlepši sprehod k bolnej ženi? — Vendar sem nekoliko truden in žejen!“ Sede na stol k odpertemu oknu in prosi kozarec mleka.

Precej prinese Katarinka kozarec mleka na snažnem krožniku. Zdravnik pokusi mleko in reče: „Je prav dobro! Vendar je nekoliko premastno, prosim vode“. Katarinka prinese steklenico vode; voda in steklenica ste bili čisti kot kristal. Zdravnik se prijazno nasmeja, pogleda po sobi in reče: „Tukaj ima pa snažnost svoj dom, to mi je všeč!“

Ko je mleko spil, stopi k omari, v kateri je imel učitelj svoje knjige. Vse so mu bile prav všeč; zato reče: „Gotovo je šola tukaj dobra; kakor sem slišal, bode menda kmalo očitna skušnja?“

„Danes osem dni!“ odgovori učitelj. „Dobro!“ odgovori zdravnik. „Saj moram bolnico še enkrat obiskati. Prišel bom ta dan, in če mi bo dovoljeno, šel bom tudi k skušnji“.

Učitelj reče, da ga bo to prav veselilo, in bo zanj velika čast.

Zdravnik si potem ogleda glasovir in reče, naj kaj zaigra. Učitelj sede k glasoviru in prične igrati iz neke nove opere, katero je vse hvalilo, pa je bila zdravniku še neznana. Najteže reči je

igral prav spretno. Stermé je poslušal zdravnik, ki je bil velik prijatelj glasbe in petja. „Izverstno znate igrati na glasovir!“ reče. „Gotovo tudi dobro požete? Zapojte mi kako pesem!“

Oče migne Katarinki, naj prinese zbirko napevov. Hitro prinese knjigo in reče: „Vedno mi gré po glavi ta-le pesem, od kar je gospod zdravnik rekel, da je materi bolje in po verhu prinesel še nepričakovani dar. To hočeva zapeti!“ Po teh besedah položi knjigo na stojalo pri glasoviru in prične peti:

„Če revne huda moč zatira,
Nadloge britke nas moré,
Že ves rešenja up umira,
Pobita serca koperné;
Takrat povzdignemo svoj glas:
Marija, mati milosti!
Marija, mati milosti!
O, sliši, ne zapusti nas!

Vselej nam mati mila bodi,
Da tvoje hvalimo ime;
Dobrote tvoje vsi narodi
Spoznajo naj in te slavé,
Da eden se razlega glas:
Marija, mati milosti!
Marija, mati milosti!
Češena bodi večni čas!

„Prav lepo, prav dobro!“ reče zdravnik ves ganjen. „Sočutje hvaležnosti, s katerim ste peli s Katarinko, ki je znala zbrati pravo pesem, pa še prekosi lepo petje in Katarinke glas, ki je podoben slavčevemu. Saj čutilo daje petji življenje, rekel bi, dušo. Prav veselo sem vas poslušal, bil pa tudi po lepi pesmi do živega ganjen. Rad bi še ostal

pri vas, pa opravila me silijo v mesto.“ — Po teh besedah vstane, gré še enkrat k postelji bolnice. Ljubezniyo tolaži bolno mater, češ, kmalo bo okrevala in ne potrebuje več njegove pomoči. Čez teden dni pa bo zopet prišel.

Bolna mati poda zdravniku roko in reče: „Oj, koliko dobroto ste storili, gospod zdravnik, nam revnim ljudem. Prišli ste tako dobrovoljno obiskat bolnico; zdaj ste se pa še potrudili, da ste nam prinesli denar. Ne morem vam z besedami izraziti svoje hvaležnosti“. Pri teh besedah se jej vderó debele solze po bledem lici. Tudi očetu in Katarinki so stopile solze v oči.

„Gospej Zelendolski se bom pismeno zahvalil; tudi Katarinka bo pisala Roziki. Vam pa, blagi gospod, naj so priča naše hvaležnosti solze, ker vam z besedami ne morem izraziti svoje hvaležnosti“, reče učitelj.

Zdravnika je prav veselila hvaležnost dobrih ljudi, če tudi še niso vedeli, koliko dobrot jim je naklonil s tem, da jih je priporočil gospej Zelendolski.

„Z Bogom! dobri ljudje!“ reče in gré hitro iz sobe, da prikrije solze, ki so mu ne hoté stopile v oči.

Oče in Katarinka sta spremila zdravnika pred hišna vrata. Ko prideta nazaj in se tudi drugi otroci zberó pri postelji, vzdigne mati solzne oči proti nebu in reče: „O, ljubi Bog! tvoja ljubezen je neskončna. V najhujšej sili si se nas usmilil in nam poslal pomoč. Pomagaš vsem, ki nate zaupajo. Vedno ti bomo hvaležni in terdno zaupali

na te. Le zaupanje na te nam daje v križih in težavah sladko tolažbo. Vlij v naša serca pravo upanje na tvojo pomoč! S tem zaupanjem v serci smo srečni vže v tej dolini solz. Vedno hočemo biti hvaležni nebeški kraljici, ki nam je sè svojo mogočno prošnjo sprosila vse to od Boga!“ Tako je molila bolna mati sè svojimi otroci, in vsi so odgovorili: „Amen! Naj se zgodi!“

Osmo poglavje.

Nepričakovani gostje.

Skerbna mati je po zdravnikovej skerbnej pomoči kmalo popolnoma okrevala. Mogla je zopet oskerbovati gospodinstvo v hiši. Še bolj pa se je veselila ljubega zdravja, da je mogla oskerbovati svoje najmenitnejše in najljubše opravilo: vzgojo svojih otrôk. Mož je živel ves za svoj poklic, in temu žertoval tudi vse svoje moči. Bilo mu je le na skerbi, da dobro izučí in vzgoji svoje otroke. Tako je zval vse svoje učence. Zima je prišla in minula. Srečna naša družina jo je priživelav prav zadovoljno in srečno.

Nastopila je zopet ljuba spomlad v vsej svojej lepoti. Na veliko veselje staršev je drevje prav obilo cveta obetalav. Po mejah so vže cvetele rumene trobentice in modre vijolice. Otroci so jih veselo tergali in nosili svojim staršem. Veselo so prepevale drobne ptice po drevji in germovji, kjer

so znašale svoja gnezda, kakor bi vedle, da so tukaj varne. Učitelj je ostro prepovedal otrokom in učencem razdirati ptičja gnezda. Ker so ga vsi ljubili in spoštovali, radi so ga tudi ubogali. V vsej vasi ni bilo tako neubogljivega in hudobnega otroka, da bi bil stikal za ptičjimi gnezdi in plašil nežne živalice. Znali so, da so drobni ptiči za naša sadna drevja najboljši dobrotniki, ker pokončujejo škodljive merčese, proti katerim čestokrat vsa človeška pridnost ne more kaj prida. Najbolj veseli pa so bili otroci, ko so slišali pervikrat v bližnjem logu kukovico vpiti svoj: „kuku!“

Nekega lepega pomladanskega dné je sedela družina ravno okoli mize pri južini. Najmlajše dete je imela mati v naročji. Velika skleda mlečnega močnika je bila kmalo prazna. Katarinka gré v kuhinjo in prinese drugo skledo polno dišeče podzemljice (krompirja). Otroci pridno mahajo po tej priljubljeni jedi. Na enkrat poterka nekdo na vrata. Vsi, kakor z enega gerla zavpijejo: „noter!“ Otroci radovedno zró proti vratom, češ, kedo pride. V sobo stopi mlada, zala in lepo oblečena gospodičina. Vsi ostermé.

„Oj, to je pa moja stara znanka, gospodičina Rozika Zelendolska!“ reče Katarinka, vstane in jej hiti naproti. Vsi vstanejo, da pozdravijo svojo dobrotnico in se jej zahvalijo za skazano dobroto.

„Prosim vas, molčite o tem in sedite zopet k mizi! — če ne, grem precej zopet ven. — Če mi dovolite, e sdla bom tudi sama k vam in pokušila vašo podzemljico (krompir); saj mi je ta jed najljubša.“

Katarinka jej poda najlepši stol, potem hiti po krožnik in drugo mizno opravo in ponudi skledo, da si zbere najboljšo podzemljico. Rozika slastno jé priprsto jed. Bila je prav zadovoljna in židane volje. Vedno se je ozirala po rudečelicah in rumeno ali černo kodrastih otrocih, ki so sedeli okoli mize. Jako jo je veselilo gledati jih, kako slastno jedó.

„Saj še presoditi ne morem“, reče, „kateri je najzalši in najbolj cvetoč, tako zdravi in rudečelici so vsi! Kakor je videti, jim priprsta hrana prav dobro tekne. Verh tega so pa vsi tudi snažni in lepo oblečeni.“

„Je tako, hvala Bogu!“ reče mati. „Vendar je težko, preskerbeti vsem tudi te pripravste hrane in jih pošteno in snažno oblačiti. Vsak dan postajajo večji, s tem se pa tudi dan na dan množé skerbi.“

„Oj kaj pa še“, reče smeje vesela Rozika, „če bi vaši otroci od dné do dné manjši postajali, to bi vam še le delalo skerbi. Le serčnost! in zaupajte v Boga, ki vse prav obrača; prevelike skerbi pa človeka le begajo in mu pičlo malo pomagajo“.

Ko je Rozika snedla, vstane in reče: „Zdaj vam pa hočem kaj igrati na glasovir, da boste imeli godbo med jedjo“. Potem sede k glasoviru in prične prav spretno igrati. Ko zapazi, da je učitelj svoje vilice in drugo mizno opravo vže lepo skupaj zložil, prosi ga, naj zdaj sam zaigra kako okroglo za ples. Sama pa vzame materi iz naročja dete in se prične ž njim veselo vertiti po sobi, da se je dete na ves glas smejalo. Tudi drugi otroci se prično smejati, videti veselo in živo gospodičino

verteti se po sobi z otrokom. Vsi so bili prav židane volje.

Če tudi je bilo splošno veselje in tuja gospodičina v hiši, vendar to matere ni zadrževalo opomniti, da je po jedi treba moliti. Skupno opravijo molitev po jedi; tudi Rozika je pobožno ž njimi molila. Potem pa reče: „Zdaj hočemo pa kaj zapeti; saj je to tudi molitev!“ — in prične peti sè svojim lepo donečim glasom :

Za božje milosti nezmerne
Zahvale vedne smo dolžni,
Udani vsi ljubezni verne
Darujmo na altar dari.
Gospodov dan
Naj praznovan
V zahvalo bo vseh milosti.

Učitelj je na glasoviru spremljal petje, drugi so pa ž njo vred peli.

Prav lepo petje je bilo. Ko so pesem speli, nesejo mati najmlajše dete, ki je postalo zaspano v stransko sobo, da ga denejo spat. Komaj je žena zginila skozi stranska vrata z otrokom, zopet nekdo poterka na vrata. Vrata se odpro in na pragu se prikaže zala, plemenita gospa v dragej lepej obleki, kakor se oblačijo bogate gospe. Nekoliko trenutkov postoji pri vratih in gleda po sobi. Svetla, snažna in prijazna soba jej je všeč; še bolj všeč pa so jej bili cvetoči, če tudi priprosto, pa snažno oblečeni otroci.

Rozika reče Katarinki, ki je poleg nje stala: „To so pa moja mati!“

Spoštljivo gré Katarinka k gospej, da bi jej poljubila roko. Ali gospa Zelendolska čudeč sklene

roki in reče: „Za božjo voljo, kaj vidim! Imela sem v svojih mladih letih prijateljico, katera ti je bila za las podobna, kakor cvetoča vertnica drugej. Res, prvi trenutek sem menila, da vidim njo samo. Ravno tako cvetoča in tako oblečena je pred leti stala pred menoj, ko mi je rešila življenje. Tako sem jo videla, ko sem odperla oči, zdramivši se iz omotice in brezzavesti. Nepozabljivo se mi je vtisnila njena podoba v spomin, zdi se mi, da jo vedno tako vidim.“

Potem se gospa ozre po sobi in vpraša Katarinko: „Kje so pa mati? Kaj ne, da še živé in so ozdraveli?“

Preden je Katarinka mogla odgovoriti, pridejo mati zopet iz stranske sobe. Gospa gleda nekaj trenutkov ženo, potem pa veselo reče: „Terezija! Da, ti si v resnici! Oj, koliko veselje za me, da te čez toliko let zopet vidim!“

Žena debelo gleda tujo gospo in reče: „Ne spomnim se, da bi vas bila kedaj videla v svojem življenji!“

„Kaj?“ odgovori gospa, „ali več ne poznaš svoje nekdanje prijateljice Leonore? Ali se več ne spominjaš, kako srečno in veselo sve živeli v zlatej dōbi najinih otroških let v Lipoglavu? Kako si vsak dan prišla k nam v grad, kako sve na vertu skupaj pletle, šivali, peli, igrali se in cvetlice zalivali? Kako si me vže na pol mrtvo potegnila tam pri vodometu iz vode?“

„O, moj Bog! Kaj ti si Leonora, saj te menda smem še tako imenovati!“ reče žena zdaj vsa vesela. Kolika sreča za-me, da te zopet vidim! Oj,

koliko tisočkrat sem mislila na te! Pa nigdar nisem mogla zvedeti kaj gotovega o tebi!“

„Tako se je godilo tudi meni“, reče blaga gospa. „Oj, kolikokrat sem želela, da bi imela pri sebi svojo prijateljico iz otroških let, ali da bi jo vsaj še enkrat videla! Žalostne okoliščine so bile vzrok, da se toliko časa nisve našli. Pa hvala Bogu, da sve se zopet sešli! Oj, bodi mi tisočkrat pozdravljena, draga prijateljica!“

Pri teh besedah objame in poljubi gospa svojo staro znanko in solze veselja jej stopijo v oči. „Ali se še spomniš, kako sve bili žalostni, ko sve se v Lipoglavu poslovili; jaz sem morala iti sè svojimi starši na Dunaj. Hvala bodi Bogu, ki naji je tako nepričakovano in nenadoma zopet združil! Ko sem že bila pod tvojo streho, že v tvoji sobi stala, mi še na misel ni prišlo, da bi te tukaj našla!“

Tudi Terezija je jokala veselja. „Pa povej mi vendar, kako si sem prišla, draga prijateljica! Tudi ne vem, kako naj te imenujem ali gospodičino ali milostiva gospa Leonora?“

„Tako!“ reče smejé gospa. „Kaj še tega ne veš! Glej! Rozika, stara znanka Rezikina, je moja hčerka!“

„Kaj? gospa Zelendolska, naša največa dobrotnica!“ vzklikne žena; „potem bodite mi dvakrat bolj pozdravljeni!“

„Kaj bodite? ostaneve, kar sve si bili nekdaj. Dà, prečudna so božja pota! Bog je vse tako naredil. Hotel je, da ne ostane brez plačila poštenost, katero ste pokazali tvoja hči Rezika in vsi pri čudnej kupčiji hmeljevega cveta. Če tudi nisem vedela, da si ti, ti, ljuba Terezija, Katarinina mati,

imela sem veliko sočutje s tvojim žalostnim stanom. Na skrivnem sem poizvedela o tebi, možu in vašinih otrocih. Vse vas je hvalilo. Ravno sem na potu iz glavnega mesta na svoj grad Zelendol, ker mislim na spomlad in poletje ostati. Z hriba sem zagledala vas v prijaznej dolinici. Imela sem namen obiskati pošteno družino, o katerej sem slišala pripovedovati toliko dobrega, češ, da se seznanim osebno ž njo. Še na misel mi ni bilo, da te tukaj najdem. Rozika, ki je živa, kakor živo srebro, in ni nigdar sita hoje in skakanja, hitela je po krajši poti peš navzdol v vas. Jaz pa sem se peljala po časi po cesti. Precej časa sem stala pred vrati in poslušala lepo petje. Nisem vas hotela motiti. Ko je umolknilo petje, stopila sem še le v sobo, da bi vas ne motila mej petjem. Tako me je pripeljal k tebi, ljuba prijateljica od otroških nog, nepričakovano ljubi Bog. Toda idi zdaj z menoj, hočeve iti na vert. Imave si dokaj povedati in pogovoriti.“

Potem se oberne proti možu in reče: „Oprostite gospod, da za eno uro vzamem Terezijo sè seboj, ko sem vas komaj mimo gredé pozdravila. Verjemite mi, da vas zelo čislam, če tudi moram ž njo najpred govoriti. Vem, da ste blag mož, ljubeznjiv, skerben oče in vzgleden učitelj. Ko se sè svojo staro prijateljico razgovorive o tem, kar si imave povedati, odkar se nisye videle, hočem tudi z vami govoriti o nekej zadevi. Ti, Rozika, pa mej tem razdeli otrokom, kar boš našla za nje na našem vozu sladkarij in drugih reči in se kratkočasi ž njimi“.

Deveto poglavje.

Dobra gospodinja.

Deržeč se za roko greste stari prijateljici na vert. Sedete na klop pod jablano, ki je bila v najlepšem cvetji. Skozi belo in erdeče cvetje je na nju prijazno lesketalo modro nebo.

Najpred pripoveduje gospa Zelendolska, kako se jej je godilo po smerti svoje matere. Pri svojej skopej teti je imela žalostne dneve. V svojej skoposti jej ni dala niti denarja za papir in poštnino, zato ni mogla pisati svojej prijateljici. Pozneje se je zaročila z gospodom Zelendolskim, ki je blag in plemenit mož. Ker je vojska še vedno razsajala, morala sta dolgo časa živeti v Pragi. Še le ko je bil mir sklenjen in se sovražnik umaknil iz dežele, vernila sta se na svoje posestvo v domovino. Vkljub skerbnemu popraševanju po svojej starej prijateljici ni mogla nič gotovega zvedeti.

Tudi Terezija je povedala vse, kar je doživela po odhodu iz Lipoglava. Prišla je k svojemu blagemu stricu; tukaj se seznanila z mladim učiteljem, kateremu je dala v zakon roko. Prav srečno in zadovoljno sta živela. Perva leta nju zakona sta s pičlimi dohodki lahko shajala. Ravno pod tem drevesom sta se večkrat zahvaljevala Bogu za srečo, katero jim je dal. Ko se je pa družina od leta do leta množila, jela se jima je semtertje terda goditi. V zadnji boleznì pa so prišli celo v hudo pomanjkanje.

„Povej mi vendar za božjo voljo“, reče gospa, „kako moreš pri teh pičlih dohodkih shajati in svoje otroke pošteno oblačiti?“

„Temu se čestokrat sama čudim“, odgovori Terezija. „Vendar si mislim, da je očitvidno božji blagoslov z nami! Seveda smo vedno storili mi svoje, Bog pa je storil tudi svoje. Zgodilo se je, kar mi je mož večkrat rekel: Kdor zaupa na Boga in stori svoje, temu ne bo odšla božja pomoč.“

„Prepričana sem, da si modro in previdno gospodinila. Tudi si se po vsej moči trudila pri tem; vendar bi rada, da mi prav natanko razložiš vse.“

Terezija pripoveduje tako: „Bila sem, kakor tudi moj mož vže od otročjih let varčna. V mestu si je s podukom po hišah mnogo zaslužil. Ta denar je deval na stran za hujše čase; saj ni bil nikdar prijatelj kerčme in igre. Vse to požre mnogo denarja in drazega časa. Za prihranjen denar si je omislil potrebne oprave. Kar ima lepega in dobrega si je takrat nakupil. Zdaj niti misliti ni, da bi si pri teh pičlih dohodkih kupil kaj tacega, recimo samo glasovir. — Sama tudi sem si kupovala mesto nepotrebnege lišpa le potrebnih reči, ki imajo vedno svojo vrednost. Vse to mi je pozneje prav prišlo. Pri najinej varčnosti nama je prva leta nekaj ostajalo. To sva devala na stran za hujše čase. Vse to nama je pozneje prav prišlo. S tem sva si pomagala v marsikaterej zadregi.“

„To je bilo jako previdno in modro! Vendar ne umem, kako si mogla pri gospodinjstvu shajati. Nekdaj sem slišala, da je vsa umetnost gospodinj-

stva ta-le: Glej, da si množiš dohodke, manjšaš stroške. — Kako si delala, ko so se stroški vedno množili.“ Glej, to bi rada zvedela!“ reče gospa.

„Skerbeli in trudili smo se, da zboljšamo dohodke po poštenej poti, kar se dá“, odgovori žena. „Kar dobivamo denarja, žita itd. seveda je ostalo pri starem. Ali majhna kmetija, ki jo imamo, je bila jako, jako zanemarjena. Pa mojemu možu je načelo: Zboljšaj, kar moreš, da ti daje dobiček! Ob času suše je bil ta-le lepi travnik, kakor posušen. Prostor pred hišo je bil podoben močvirju. Mož je jel slediti, od kod močvirje pred hišo? Zapazil je, da mu je vzrok studenec, ki izvira na hribu. Ravno pred hišo pa ni imel pravega odtoka, zato je zastajal in delal mlako. Napeljal ga je na vert, da namaka travo; zato tudi tako lepo raste, kakor vidiš.

Naš sprednik je redil komaj eno kravo; mi jih zdaj redimo več. Imam za domačo potrebo dovolj mleka in sirovega masla. Močvirje pred hišo je kužilo le zrak; zdaj nam daje najboljšega sadja.

Tudi oni del verta, ki je odločen za zelenjavo, daje mnogo koristi. Pridelamo več zelenjave, nego je rabim za dom. Seveda je v vasi ne morem veliko prodati. Mož je jel poskušati z raznimi zelenjavami, ki so po naših krajih redke in drage. Prepričal se je, da cvetno zelje (karfijole) prav lepo raste, ker so mu tla in podnebje vgodna. Zato sadimo mnogo te zelenjave. V bližnjem mestu se za njo kar tergajo in jo prav drago plačujejo.

Največ dobička pa nam daje še sadno drevje, ki ga je zasadil pred petnajstimi leti. Neizmerna

dobrota za hišo je sadno drevje, posebno pa še, če je veliko otrôk pri hiši. Samo ta jablana, pod katero sedive, nam daje na leto več nego deset goldinarjev. Marsikak krajcar dobimo tudi za požlahtnena drevesca, katera prav pridno goji v sadnici. — Tudi čebele, ki imajo po tem kraji obilo paše, nam precej nesó. Med in vosek se prav lahko in drago prodata.

Po mejah in plotih je rastel prav lepo divji hmelj. Mož si misli, češ, če divji raste, bode tudi vertni; zato je zasadil s hmeljem poleg verta holmec, ki je bil zaraščen z germovjem, ternjem in divjim hmeljem. Trud se nam stoterno povračuje. Tako smo tekom časa spremenili zapuščeni vert v zakladnico, ki nam daje obilnih obresti na leto. — Poleg tega gleda, da si še kaj zasluži s podučevanjem glasovira in petja in pa s pisanjem. Vsak teden hodi po večkrat v grad Kamenice podučevat otroke petje in glasovir. Kedor je spreten in marljiv, ima vedno priložnost, da si kaj zasluži.

Tudi sama ne deržim rok križem. Marsikak novčič sem dobila za razno zelenjavo in cvetlice, katere pošiljam v mesto. Tudi perutnina, posebno race in gosi, mi nesó mnogo dobička. Otroci pa morajo paziti na nežne živalice in zraven pletiti. Če se vendar naveličajo, dam jim zopet novo veselje z obljubo, da bodo imeli o sv. Martinu lepo gosjo pečenko, kakor je navada po naših krajih. Sama pa tudi vezem, pletem in šivam, če mi le gospodinjska opravila dopuščajo. Tudi če gremo semtertje na sprehod, nigdar ne grem s praznimi rokami.

Kakor hitro so otroci nekoliko odrasli, oskerbela sem jim primernega dela. Morajo presti, plesti, pleti na vertu, lušiti sočivje ali pa čistiti razna semena plevela. Vsak otrok si mora po svojih močeh služiti vsakdanjega kruha. — Vsa ta gora je na solnčni strani obraščena z malinjem. Ljudje po tej okolici se za ta sad ne brigajo dosti. Otroci pa so mi morali pridno nabirati maline. Po cele pletarice so jih nabrali na dan. Iz lepo dišečih jagod sem kuhala maljinov sok, ki sem ga prav lahko in drago prodala v mestu. Marsikak goldinar je po tej poti prišel v hišo. — Tako smo si dohodke, rekla bi, podvojili.“

„Modro sta umela dohodke pomnožiti; vendar bi zdaj še rada vedela, kako sta si znala tudi stroške zmanjšati; saj tudi s tem obstoji dobro gospodarstvo in gospodinjstvo pri hiši“, reče gospa Zelen-dolska.

Terezija odgovori tako: „Nobenega krajcarja ne izdamo po nepotrebnem. Zadovolimo se z domačo priprosto hrano. Na našej mizi ne vidiš potratnih jedi, ki mnogo stanejo, pa niso tečne. Sladkarije so mojim otrokom neznane reči. V kuhinji tudi ne rabim dragih dišav, ampak le take, katere rastó na našem vertu. Tudi skerbim, da pridejo otroci lačni k mizi; potem jim vse dobro diši in tekne. — Mož ne hodi po kerčmah, otrok tudi ne vadim na kavo; zadovoljni morajo biti z mlekom, ki je bolj zdravo. S tem se vže mnogo prihrani.

Mož tudi ne kadi, češ, ko bi na dan porabil samo štiri krajcarje, zneslo bi vže na leto in dan 14 gld. 60 kr., v desetih letih pa 140 gld. To pa je

vže precejšna svota, ki se lahko oberne za kaj boljšega. Oblačimo se snažno pa priprosto. Nepotrebnega lišpa ne terpim pri sebi, niti pri otrocih. Vso obleko zase in hčerke izdelujem sama, tako tudi marsikatero obleko za moža in dečke. Tudi pazim, da otroci obleke ne tergajo po nepotrebem. Boljšo in lepšo obleko morajo precej sleči, ko jo več ne rabijo, in lepo shraniti. Tako ostane dolgo časa obleka lepa in snažna. Najmanjšo kvaro, ki jo zapazim na obleki, precej popravim. S tem zabranim večo škodo. Z enim šivom ob pravem času se ohrani obleka za dolgo. Svojo obnošeno in moževo obleko predelujem za otroke. Tako sem storila tudi z osodepolnim slamnikom za Katarinko. Sploh gledam, da porabim vsak košček.

Tudi pri hišnem orodji se dá mnogo prihraniti. Ne omislimo si, česar ne potrebujemo, ko bi tudi še tako po ceni dobili. Kar imamo iz poprejšnih časov, skerbela sem tudi nepokvarjeno ohraniti. Kjer ni reda v hiši, pokvari se marsikaj. Posoda se razbije, razno orodje, če ga pustiš zunaj, se pokvari, ali pa ti ga zna kdo vzeti. Tudi otroci mnogo pokvarijo, če ni vsaka reč na svojem mestu. Kar jim pač v roke pride vze mó si za igrače. S tem pa lahko storé marsikako škodo. Koliko časa se tudi zgubi, če je treba kako orodje še le iskati, ko ga imaš vzeti v roko. V naši hiši ima vsaka reč svoj prostor, kjer je dobro shranjena; tudi jo moreš vzeti v roke, kedar koli jo rabiš. Jaz in mož paziva na vsako še tako majhno reč, da se po nepotrebem ne zaverže ali pokvari. Vsak košček papirja, vsaka nit enkrat prav pride.

Nazadnje moram še nekaj omeniti. Snažnost ne stane prav nič denarja, ampak le nekaj truda in vedne paznosti. Prihranila pa mi je mnogo denarja in stroškov. Marsikaj sem dobro ohranila, ker sem gledala, da je vse snažno. Nesnage ne terpim nikjer v moji hiši, pa tudi na obleki ne. Posebno se imam snažnosti zahvaliti, da so otroci zdravi. Izvzemši nekatere otročje bolezni, so bili otroci vedno zdravi in čversti. Mogla bi še marsikaj povedati, pa sem vže tako predolgo govorila“.

„Nikakor ne!“ reče gospa. „Rada bi te še dolgo poslušala. Modrega gospodinjstva in previdne varčnosti ne moreš nikoli dovolj priporočiti, bodi si bogatim, bodi si revnim. Če tudi si umela modro gospodiniti, vendar ti je semtertje šla terda.“

„Seveda smo čutili pri vsej varčnosti sem tertje revščino in terpeli pomanjkanje. Pa tudi to je bilo za nas dobro in koristno. Bili smo prisiljeni vedno pridno delati in se truditi. To pa krepi moči. In to je bilo za nas prav dobro in vzrok marsikaj dobrega. Pomanjkanje nas je obvarovalo tudi marsikatero nepremišljenosti in neumnosti. Obilnost vsega posvetnega bi nas bila lahko zakopala v marsikako pregreho. — Tudi obilne skerbi, ki so nas mučile semtertje, bile so v naš blagor. Bolj pogosto smo mislili na Boga, bolj goreče ga klicali na pomoč in terdno vanj zaupali. Potem smo pa v sili tudi prav očitvidno skusili njegovo pomoč. Tako smo postajali pobožnejši in krepostnejši. Še na misel mi ne pride, da bi godernjala nad božjo previdnostjo; marveč hvalim Boga, da je nam vse na dobro obrnil. Dà, hvalim in pove-

ličujem ga za to, da nam je poslal od časa do časa težavno stanje in bridke ure.

Vendar se mi nekaj časa zdi“, govori dalje žena, — „da se tukaj dolgo ne bomo mogli vzdržati. Nisem več tako mlada in čversta, kakor sem bila poprejšnja leta. Tudi se mi je družina preveč narasla, da bi mogla stanu primerno za njo skerbeti. Dečki bodo domači šoli kmalo odrasli; treba bo skerbeti, da obiskujejo druge šole ali pa se gredó učiti kakega rokodelstva. To pa stane mnogo denarja. Tudi za hčerke je treba skerbeti. Kje naj jemljemo denar za vse to? Večkrat sem o tem vže govorila sè svojim možem. Mnogo skerbi mi dela to, če tudi me skuša potolažiti, češ, ljubi Bog, ki je skerbel tako ljubeznjivo za nas do zdaj, bode skerbel tudi naprej. Živeli smo sicer tukaj vedno zadovoljno in srečno. Tudi nas vse ljubi in spoštuje. Vendar bi bilo želeti vsaj zavoljo otrôk, da bi dobil moj mož službo z boljšimi dohodki.“

Gospa reče na to: „Le poterpi, draga prijateljica, tudi to se bo zgodilo. Le potolažena bodi in zaupaj v Boga! Gotovo je ljubi Bog tudi vže za to skerbel! Če nam ni več na zemlji primeren delokrog, v katerega nas je postavil, preskerbi nam družega. To smemo vže pričakovati od njegove dobrote. Gotovo sem prepričana, da Bog ne zapusti moža, ki vestno spolnuje svoje dolžnosti. O pravem času mu preskerbi mesto, kjer more še več dobrega storiti. Tako ljubeznjivo bo ljubi Bog skerbel tudi za te. Mož gotovo o svojem času dobi boljšo službo. Le mirna bodi in poterpi nekaj časa!“

Po teh besedah vstane gospa, da bi šli z verta v hišo k drugim.

Deseto poglavje.

Osrečena družina.

Stari naši prijateljici ste se po svoje razgovarjali pod cvetočo jablano. Čas jima je hitro ginil, toliko ste se imeli pogovoriti iz preteklih časov. Mej tem se je Rozika prav prijetno kratkočasila z otroci v hiši; saj je bila tudi vedno židane volje.

Prinesla je z voza polno pletarico raznih sladčic, kakoršnih še niso nigdar videli otroci. Razdelila jih je otrokom; neizrečeno so se čudili raznim iz sladkorja umetno narejenim podobam, živalim, rastlinam itd. Kar verjeti niso hoteli, da se te lepe reči smejo jesti.

„Ne, ne, tega pa ne bomo jedli; bilo bi škoda!“ kričè iz enega gerla.

„Moj lepi cvetlični venec bom dala materi, da mi ga shranijo“, reče majhna Lojzika.

Marica pa je radovedno ogledovala svojo pletarico, ki je bila polna sladkega sadja, kot grah debelega. „Oj, škoda, da je slana pobelila to nežno sadje“, reče. Bilo je potroseno sè sladkorjem.

Tonček skoči se svojim jagnjetom k očetu in vpraša, če ga bo moral dati peči, preden ga bo jedel. Na veliko čudenje svojih bratov in sestric je Dragotin precej odgriznil svojemu konjičku glavo in rekel, da je prav sladka in dobra.

Majhna Rezika je stala pri stolu in prav skerbno izbirala svoje cukrene jagode. Erdeče in erdečkaste je devala v usta, bele pa na stran.

„Kaj pa delaš?“ vpraša jo vesela gospodičina Rozika, ki se ni mogla dovolj nasmejati zgovornim otrokom. „Izbiram svoje jagode. Belih bi ne bili še smeli potergati, ker še niso zrele in jih ne smem jesti“, reče deklica.

Vsi se prično na glas smejeti; na ta smeh deklica zarudi in jo sili jok.

Gospodičina Rozika pa jo lepo potolaži in jej reče: „Nikar se ne jokaj! Vsak se lahko zmoti, gerdo zmoti! To sem sama skusila. Tvoja sestra Katarinka vé to prav dobro. Ti si hotela le slušati svoje starše, ki so ti prepovedali jesti nezrelo sadje. To je prav lepo! Za to pokorščino zaslужиš pohvalo, ne pa graje. Glej, da vedno taka ostaneš. Če si se pa pri sladkariji zmotila, nič ne dé; tudi jaz sem drago plačala hmeljevo vejico v svojej zmoti“.

Mej tem je bilo Katarinki na skerbi, da pogosti nepričakovane goste z vsem, kar so pač imeli pri hiši. Berzo pogerne mizo z belim, snažnim pertom. Na mizo postavi skledico sladkega in kislega mleka in pa krožnik z lepo rumenim sirovim maslom. Tudi sterdi (medu) ni pozabila postaviti na mizo. Poleg tega je postavila na mizo tečnega navadnega domačega kruha, na drugem pa belega, ki ga je gospoda sè seboj pripeljala. Vsa mizna oprava je bila čista in snažna. Sredi mize pa je postavila šopek cvetlic, ki jih je v naglici nabrala in v lep šopek zvezala. Verh tega je postavila

na mizo še v'okrogeljčastej pletarici kakor vosek rumenih jabolk od lanskega leta; umeli so jih ohraniti sveže do pomladi, ko so jablana vže zopet cvetela.

Zdaj pride gospa v sobo sè svojo prijateljico, katero je zopet našla. Pohvali Katarinko, ki je vse tako lepo priredila. Potem pa reče: „Ljudje po deželi so pač srečni! Najboljše darove božje, kakor mleko, sirovo maslo, med, sadje itd. pride-ljujejo nepokvarjene doma. Meščanje morajo vse te reči drago kupovati; pa še za dragi denar do-bijo le slabe reči. Najdraže sladčice, katere izde-ljujejo človeške roke, niso nič v primeri z božjimi darovi. Kaj so najboljše sladčice v primeri s temi jabolki v pletarici?“

Gospa sede k mizi s Terezijo, katero je ho-tela vedno pri sebi imeti. Rozika sede k Tereziji, prijateljici svoje matere. Mož je stal mej otroci, ki so še vedno ogledovali svoje sladkarije.

Gospa mu prijazno reče: „Idite sem, gospod, in sedite k meni. Skoraj nič še nisva govorila; in vendar se imava tudi midva marsikaj pogovoriti. Hočem vam staviti nek predlog; menim, da vam bo všeč; kakor sem zapazila, bode tudi žena s tem zadovoljna. Dokler se nismo o tem do dobrega dogovorili, ne poskusim niti najmanjše reči, s ka-terim nas je Katarinka tako na izobilo preskerbela“.

Učitelj sede k gospej, ki začne govoriti tako: „Moj mož vže dolgo misli, kako bi zboljšal šolo v Zelendolu. Ni pa hotel žaliti starega, dobrega moža, niti mu škodovati. Zdaj pa vže sam čuti svojo ne-zmožnost zavoljo starosti in želi iti v pokoj. Prosil je vže za pokojnino. Moj mož hoče pustiti dobremu,

častitljivemu starčku vse, kar je dosihdob dobival od našega posestva denarja, žita in derev. Njegovemu nasledniku bo odločil tudi toliko, da bo mogel zadovoljno in brez skerbi živeti. Na skerbi mu je bilo, da bi našel za šolo moža, ki ima zmožnosti pa tudi dobro voljo; zakaj prepričan je, da svojim podložnim s tem stori največo dobroto. Znani, rekla bi, smešni dogodek s hmeljevim cvetom ga je opozoril na vas. List, ki ga je Katarinka pisala mojej hčerki, bil je vsem všeč. Ob enem nam je pisal tudi zdravnik, katerega je Katarinka prosila, naj pride k bolnej materi. Mož si je mislil, češ, oče, ki tako skerbno vzgojuje in uči svoje otroke, in je v najhušej zadregi še tako pošten, mora biti verel mož in zgleden učitelj. — Na to je pisal zdravniku, naj natanko in vse zvé in mu o tem sporoči. Zato je bil prišel zdravnik tudi k skušnji. Bil je iznenaden in vas ni mogel dovolj prehvaliti v listu.

Tudi je omenil, da si ste za šolo, pa tudi za vso vas v marsikaterem oziru pridobili mnogo zaslug. Videla sem pred kakimi dvajsetimi leti vas; zdaj bi je kmalo ne spoznala. Stala je skoraj prazna in gola mej svojim skalovjem in gorami. Zdaj pa vidiš le zvonik in verhunce streh izmej sadnega drevja. Mnogi kraji so zasajeni tudi s hmeljem. Vertovi okoli hiš so pa zasajeni z razno zelenjavo. Na vsakem vertu skoraj vidiš čebelnjak. Vaščanje so bili popred nekako leni in zanikerni; po vašem zgledu pa so postali pridni in marljivi kakor čebele.

Tudi ti, draga prijateljica si mnogo pripomogla, da se je zboljšalo stanje vaščanov. Poljedelstvo ne more vseh živeti, učila si jih čipke

(špice) plesti, vezti in šivati. S tem si ljudje zdaj veliko zaslužijo. S tem sta, če tudi sama ne bogata, veliko pripomogla k blagostanju prebivalcev. Nisi sicer slišal v vasi o „obertniski šoli“, vendar jo je imela po vajinem prizadevanji in trudu. Sama sem se zdaj prepričala o tem, kar nam je zdravnik sporočil. Moj mož je bil precej sklenil, da vam hoče dati ono službo, če tudi jih je več drugih prosilo za njo.

Hotela sem vam sama to sporočiti, ker grem ravno v Zelendol in me je pot peljala mimo vasi. Ne dvomim, da bo ta služba za vas prav primerna in vam všeč. Zelendol je prav prijeten in prijazen kraj. Poslopje je novo, prav zložno in prostorno; tudi vert je lep in velik. Dohodkov boste imeli pač trikrat toliko kakor tukaj. Menim, da boste službo sprejeli. S tem bo nekoliko preskerbljeno za vaše otroke; vsi otroci v Zelendolu pa bodo veseli in srečni, da dobodo tako dobrega učitelja. Za me samo pa bo tudi veliko, nepričakovano veselje, da bom imela zopet blizo sebe svojo staro prijateljico. Tudi mojej hčeri Roziki bo Katarinka zvesta tovaršica, kakor mi je bila mati v mojej mladosti. — Zdaj mi pa povejte, gospod, kako mislite sami?“

Ta ponudba je učitelja zeló iznenadila, pa tudi razveselila. Solze veselja mu stopijo v oči; precej ni mogel besedice spregovoriti, da bi razodel svoje veselje. „Kolika sreča, koliko veselje!“ reče. „Bog nam je poslal pomoč, ko jo najbolj potrebujemo! Milostiva gospa! vesel in hvaležno sprejemem službo. Skerbel bom, da bom vestno

in natanko spolnoval svoje dolžnosti. Svojo hvaležnost hočem kazati bolj v dejanji, kakor z besedami “

Še bolj ganjena je bila žena; jela je veselja na ves glas ihteti. Ko majhna Rezika sliši mater jokati, reče: „Ljuba mati, zakaj jokate? Saj je gospa prav prijazna in ljubeznjiva! Saj vas ne žali! Nikar ne bodite žalostni, če ne moram tudi z vami jokati!“

„Oj, kako sem srečna, da sve se zopet našli! Kako me veseli, da bove zopet blizu skupaj živeli in da si še vedno stara prijateljica! Kako ljubeznjivo je dobri Bog skerbel za nas! Vse zna oberiniti na naš prid!“ odgovori gospej Terezija, ko se je nekoliko pomirila.

„Pač je očitvidna naredba božja, da sve se tako nenadoma sešli. Služba v Zelendolu je bila odločena tvojemu možu, preden sem znala za to. Vedno sem hrepenela, da bi te v življenji še enkrat videla. Bog me je obilno obdaril sè svetnim imetjem. Serčno sem želela, da bi ti mogla pomagati in kaj za te storiti. S tem bi ti vsaj nekoliko pokazala svojo hvaležnost. Neizrečeno sem se začudila, ko zagledam, stopivši v hišo, Katarinko, ki ti je za las enaka, in potem tebe samo! Resnično! moje veselje ni manjše, nego tvoje. Ne le ti, ljuba Terezija, in tvoja družina je Bogu hvalo dolžna; tudi jaz in moja družina, dà ves Zelendol mora ta dogodek za posebno dobroto in milost božjo spoznati. Še čez leta in leta bodo hvalili Boga. Res, srečna pomota je bila ona s hmeljevo vejico! Nam vsem jo je Bog obernel na prid!“

Zdaj se zopet oglasi vedno vesela in živa Rozika: „To me pa veseli nad vse, da sem vzročila toliko dobrega, ker sem hmeljevo vejico plačala tako drago! Zelo so me grajali zavoljo tega! Ker me tudi zdaj noče nihče pohvaliti, moram se sama! To tudi zaslužim! Ko bi ne bila kupila hmeljevega cveta, ne bilo bi vseh teh veselih nasledkov. Mati bi ne bili našli svoje prijateljice, in težko bi bila dobila šola v Zelendolu takega moža za učitelja!“

„Ljuba Rozika, teh srečnih nasledkov pač ne smeš pripisovati svojej lahkomišljenosti in neprevidnosti. Tvoja zmota ostane zmota in tvoje lahkomišljeno vedenje nepremišljeno. Nič pa bolj ne povečičuje božje previdnosti, kakor ravno to, da obrača tudi našo nepremišljenost na naš prid. Dà, pogostokrat se zgodi, da Bog oberne v našo srečo, kar smo storili nepremišljeno. Uniči pa naša dela, katera smo po svojej misli menili dobro in premišljeno storiti. S tem ravno kaže Bog, da človek obrača, on pa oberne. Tako naj bi spoznali, da moramo zaupati na Boga pri vseh naših delih in opravilih, in njemu dati vso čast in hvalo. S tem pa, lahkomišljena Rozika, ne menim odobravati tvoje neprevidnosti. Nasledki lahkomišljenosti in neprevidnosti so navadno žalostni. Če Bog semtertje to drugače oberne, je to dar njegove milosti in usmiljenja. Vse, kar koli delamo, storimo in delajmo s premislikom; nasledke pa prepustimo božjej previdnosti. Storimo, kakor dela kmet. Marljivo in pridno obdela polje, blagoslova za svoj trud pa pričakuje od Boga!“

Gospa naroči še učitelju naj se preseli, kakor mogoče hitro v Zelendol. Tudi naj jej piše, kedaj se bo selil, da pošlje vozove po njega in njegove reči. Še enkrat ga zagotovi, da bo gotovo zadovoljen z novo službo in mogel svoje otroke pošteno preskerbeti. Ker bo tudi v Zelendolu veliko dobrega storil, gotovo ga bodo vsi spoštovali in ljubili.

Kar mu je gospa obetala, se je tudi zgodilo. Zdaj se gospa Zelendolska prav prijazno poslovi od svoje prijateljice, želeč, da se kmalo vidite. Tudi učitelju in otrokom prijazna gospa želi, naj so zdravi in srečni, da se zopet vidijo. Vsi spremijo gospo in hčerko do krasne kočije, ki je stala blizo hiše. Vaščanje so vže dolgo ogledovali redki voz, češ, čigav je, — kaj pomeni. — Ko bi bili vedeli, ne bili bi ravno veseli, ker so ljubili družino nad vse.

Preden stopi Rozika v kočijo, reče svojej znanki Katarinki: „Nekaj bi bila pa vendar skoraj pozabila, draga Katarinka! Glej, bila sem tako nevljudna, da sem ti, rekla bi, slamnik vzela z glave, ko je solnce hudo pripekalo. Ker so ti pa bili mati za god podarili slamnik, bil ti je še enkrat tako ljub in drag. Prinesla sem ti ga nazaj, pa bi ti ga bila skoraj pozabila dati!“

Po teh besedah odpre pokrov škatlje, vzame iz nje slamnik in ga dá Katarinki.

„Je li mogoče!“ vsklikne Katarinka. „Ali ni zvenelo lepo hmeljevo cvetje in nežni, zeleni listi po tolikem času? Res, so ravno tisti, tako sveži in lepo zeleni, kakor so bili, ko sem jih ovila okoli slamnika!“

Rozika začne ploskati z rokami, smejati se na glas in reče: „Zdaj si nimave več ena drugej očitati! Jaz sem menila, da je sveža hmeljeva vejica umetna, ti pa meniš, da je ta sveža. — Prišedši v mesto, sem dala ono drago hmeljevo vejico natanko umetno ponarediti. Ta umetno ponarejeni hmeljev cvet ti dam v spomin. Hrani ga skerbno, kakor bi bil še oni, s katerim si ozaljšala svoj slamniki. Če tudi je vže davnaj zvenil, vendar se ga je božja roka poslužila v to, da je zopet združila stare znance in nam vsem naredila veliko veselje“.

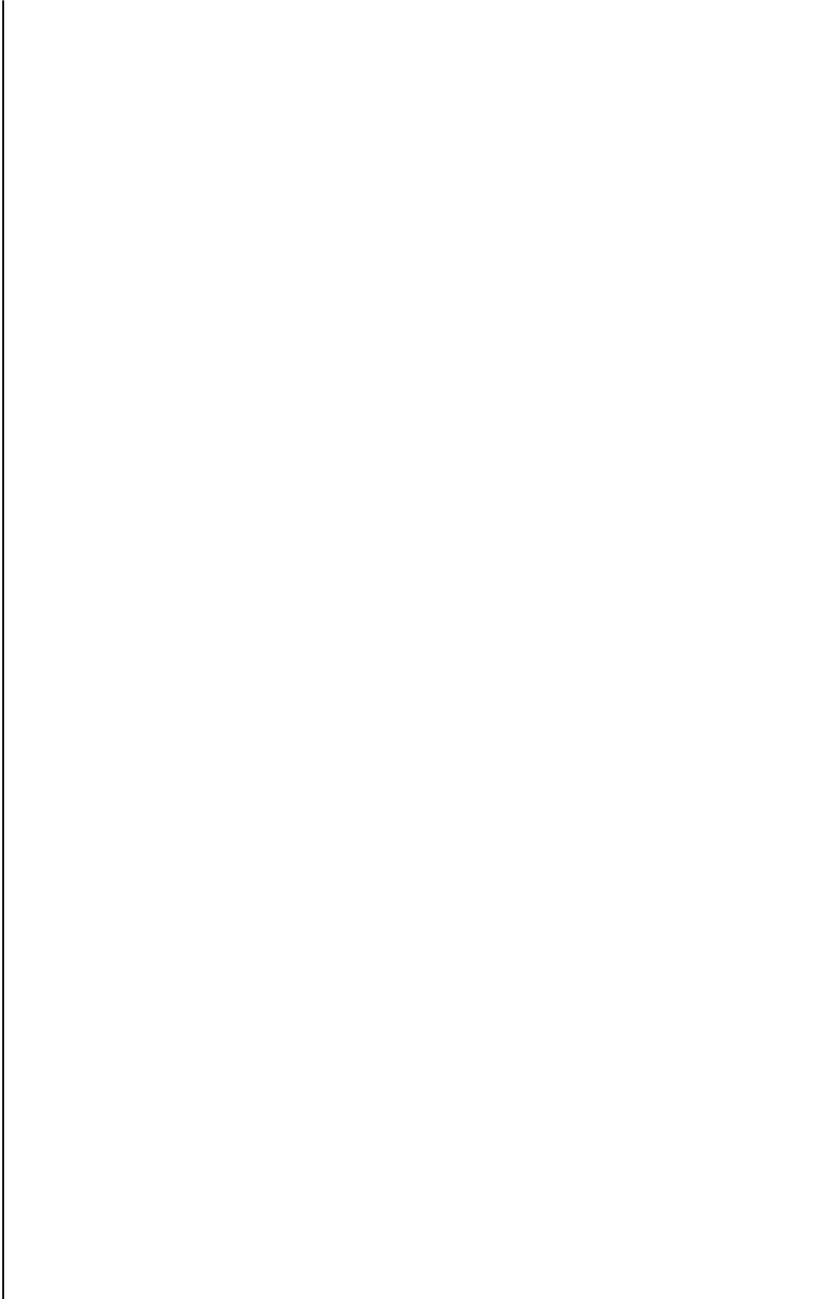
„Res je tako!“ priterdijo oče. „Dobro in skerbno hrani ta umetno narejeni hmeljev cvet; Vedno naj te opominja, ljuba Katarinka, dobrote in usmiljenja božjega. Saj je po njem storil nam velike reči! Nebrojna so sredstva, katerih se poslužuje, da bi ljudi podučil, poboljšal in osrečil. Pri Ninivljanih se je poslužil buče, ob potu v Jeruzalem nerodovitne smokve, pri nas pa cvetoče hmeljeve vejice ob plotu! Vedno naj bo češčeno njegovo sveto ime!“

Marijina podoba.

I.

Pred leti je živela Božidara, uboga vdova poštenega ribiča, v samotnej koči blizo obrežja Donave. Pred kratkim jej je umerl mož, še zelo mlad. Edina tolažba jej je bil petletni, zali sinček. Revni materi je bilo le to na skerbi, da sinčka pobožno in pošteno vzgoji in mu ohrani očetovo hišico z ribiško pravico. Z ribštvom se sedaj seveda ni mogla pečati. Vselej se jej je serce vžalilo, kedar je pogledala ribiško orodje, ki je viselo ob steni. Spominjalo jo je rajnega moža. Vendar si je mnogo zaslužila s pletenjem mrež; bila je v tem delu prav spretna. Včasih je še o polnoči delala za svojega sinka, ko je ta vže dolgo sladko spal.

Dragotin pa tudi ni družega mislil, kakor to, kako bi delal dobri materi veselje. Kedar se je spomnila svojega rajnega moža, jela je bridko jokati; sinček pa jo je tolažil, kakor je le vedel in znal v svojej otročjej priprostosti.

Nekaj dni po smerti ljubega moža jo obišče v revnej koči njen brat in jej prinese veliko ribo. Bil je tudi ribič in stanoval v bližnji vasi. Boži-

dara ogleduje ribo in reče jokaje: „Ne bila bi mislila, da še kedaj vidim v svojej koči tako lepega karpa!“

„Nikar ne jokajte, mati!“ reče Dragotin. „Ko odrastem, nalovil vam bom dovolj rib“.

Mati se tem besedam nasmeje in reče: „Dà, upam, Dragotin, da mi boš v starosti na tolažbo in skerbela za me. Bodi tako dober in poštel, kakor so bili rajni oče, potem bom naj srečnejša mati na svetu.“

Necega lepega jesenskega dné je plela Božidara prav pridno veliko mréžo; hotela jo je še do večera zgotoviti. Dragotin je v bližnjem gozdu nabiral žir, iz katerega je hotela dati iztisniti olje, da bi imela dolga zimska večera ceno svečavo. Dragotin je bil vesel, če je mogel materi prinesiti zverhano pletarico žira. Mati so ga pa tudi vselej pohvalili, da je pridno nabiral. S tem je hotela žena privaditi otroka v mladih letih pridnosti in delavnosti. — Nabral je zverhano pletarico žira; ž njo hiti veselo k materi. Bilo je vže poldneva. Otrok je bil lačen in truden. Zdaj prične zvoniti v bližnji vasi poldne. Mati zakliče otroka, da molita angeljevo češčenje. Potem prinese kosilo, skledo mleka, v katero je nadrobila kruha. Skledo postavi pod košato bukev, ki je stala blizo kočé.

Ko sta povžila pičlo kosilce, reče mati Dragotinu: „Sedaj pa leži tukaj le v senco in si odpoči. Mej tem grem sama zopet na delo. Ko bo čas, bodem te zbudila. Le sladko spi!“ reče, ozerši se še enkrat nazaj. Potem gré s prazno skledo v roci proti koči. Čez nekaj časa gré zopet gledat,

kaj dela otrok. Otrok je sladko spal na zeleni trati. Levo roko je držal pod kodrasto glavico, v desnej pa je držal svojo podolgovato pletarico. Ustnici je držal na smeh, kakor bi slišal v spanji angeljsko godbo; stara, košata bukev mu je delala hladno senco.

Zopet hiti k svojej mreži in plete, da je bila mreža gotova. Kakor trenotek je preteklo mej delom več ur. Sedaj je hotela zbuditi Dragotina, ali ni ga našla več pod bukvijo. „Pridni otrok“, — reče sama sebi, — „je šel zopet po svojem delu!“ Oj, ni slutila, kolika žalost jo čaka! Gré po mrežo in jo razgerne po zeleni trati; imela je tû in tam še kaj popraviti. Mej tem je minulo zopet nekaj časa. Ko tako dolgo ni otroka nazaj s pletarico, jame mater skerbeti. Išče ga po gozdu; bil je pičlo uro dolg in pol ure širok: pa nikjer ga ne najde. „Dragotin! Dragotin!“ kliče po gozdu. Le jek jej odgovarja.

Jame jej tesno prihajati pri sercu. „Kaj, ko bi bil pozabil moje svarjenje in šel k vodi!“ Strahu se strese po vsem životu in hiti k reki; pa tudi tukaj ni bilo o Dragotinu ne duha ne sluha. Jame jokati in hiti v vas. Ljudje so se jeli zbirati okrog jokajoče matere. Vsi so jo milovali, posebno pa njen brat. O otroku pa jej ni znal nihče kaj povedati. Vsi pa se odločijo, da gredó iskat otroka. Nekateri so šli v gozd, drugi v okolico in zopet tretji k reki. Vže se je mračilo, pa nikjer niso našli kakega sledu o otroku.

Eden vaških ribčev reče: „Če je vtonil otrok v Donavi, bomo gotovo našli truplo; saj poznamo

tek vode. Doli na produ, kjer stoji ona velika verba, verže ga voda gotovo na suho.

Božidara bi bila kmalo omedlela, ko je čula ribiča tako govoriti. Vsa žalostna gré v kôčo, kjer čuje in joka vso noč. Ko se jame daniti, liti k reki, da bi znabiti ondi našla truplo svojega sinčka. Dà, skozi več dni, več tednov je hodila vsako jutro in vsaki večer k reki; jokaje je hodila ob reki gor in dol. Ribiči, ki so zarano šli po svojem delu, ali pa se zvečer vračali domov, videli so jo, kako je povzdigovala svoje roke proti nebu in milo zdihovala. Vsem se je smilila uboga reva.

Preteklo je več tednov, Božidara ni zvedela prav nič o svojem otroku. Vedno je bila neizrečeno žalostna. „V tako kratkem času sem zgubila svojega dobrega moža in edinega otroka; oj, to je prehudo! Ko bi ne mislila, da je Bog tako pri-pustil, morala bi obupati.“

Pogostokrat je očitala tudi sama sebi: „Bila bi morala bolj paziti na otroka!“ — Materam pa, ki so jo hodile tolažit, je rekla: „O, matere, naj vas zmodri moja nesreča, da bolj pazite na svoje otroke!“

Uboga mati je bila žalosti vsa poterta; oble-dela je in tavalala okoli, kakor senca. Ko so jo vi-deli sosedje ob nedeljah pri božji službi vso vpadlo in blede, šepetali so si: „Uboga žena! kmalo bo šla za svojim možem in otrokom v hladen grob!“

Župnik one vasi, častitljiv starček, je bil pravi oče svojim faranom. Obiskal je vže večkrat ža-lostno vdovo, da jo potolaži. Ko jo je pa videl to nedeljo v cerkvi, vstrašil se je skoraj, tako je bila

bleda in vpala. Zato naroči, naj pride Božidara po službi božji k njemu.

Ko žena stopi v župnikovo sobo, pisal je častitljiv starček ravno nekaj v farno knjigo. Prijazno jo pozdravi in reče: „Poterpite nekaj trenutkov, kmalo zgotovim svoje delo“. Božidara se mej tem ozira po sobi in vpre svoje oči v majhno podobo, ki je visela v pozlačenem okviru na steni. Podoba jo tako gane, da jo solze oblijó.

Zdaj položi starček pero z roke, vstane in reče: „Kaj ne, podoba vam je všeč?“

„Seveda, kar solze so mi stopile v oči, ko sem jo ogledovala!“

„Veste pa tudi, kaj pomeni?“

„Seveda“, odgovori Božidara. „Je podoba matere božje. Nikdar še nisem videla šalostne matere božje lepše naslikane.“

„Glejte“, reče na to župnik, „ta podoba je najlepša in najboljša tolažba za vas. Le natanko pogledjte vso podobo! Glejte, meč v persih je podoba britke žalosti. Po prerokovanji starčka Si-meona je žalost, kakor oster meč, presunila njeno serce, ko je stala pod križem na gori Kalvariji. Oči, proti nebu vperte in polne solz, kažejo njeno vdanost in zaupanje v božjo voljo. Zlati žarki okoli njene glave pomenijo nebeško slavo, katero je dosegla, ker je bila v terplenji poterpežljiva in vdana v božjo voljo“.

„Dobra žena, tudi vi ste zgubili — moža in otroka! Na dve strani nabrušen meč je prebodil tudi vaše materino serce! Kakor Marija, — tako se ozrite tudi proti nebu. Zaupajte v Boga in

vdajte se njegovej najsvetejši volji. V gorečej molitvi prosite pomoči in tolažbe od zgoraj! Z zaupanjem na Boga in okrepčana po božji milosti je prenašala pod križem najhujše bolečine. Z vero, s katero je sprejela angeljevo pozdravljenje in rekla: „Glej, dekla sem gospodova; naj se zgodi po njegovi volji!“ — preterpela je tudi britke ure pod križem. — Saj vas vera uči, da Bog vse prav stori. To naj vam je na tolažbo. Ne pozabite toraj, da nam Bog pošilja žalost in terpenje, da nas očisti, kakor se očisti zlato v ognju. Tudi ni primerjati terpenje tega sveta s plačilom, ki nas čaka onstran groba. Po kratkem terpenji pride večno veselje. Tudi Jezus je šel le po terpenji v svoje veličastvo. Po tem potu mu je sledila njegova mati. Tudi nam je odperta le ena pot proti svetim nebesom -- križev in težav.“

Župnikove besede so globoko segle ženi v serce. Zdaj jej je bila podoba še bolj všeč; ni se je mogla dovolj nagledati. „Posnemati hočem žalostno mater božjo“, reče; „proti nebu se hočem ozreti, in moliti z živo vero: Gospod, tvoja volja naj se zgodi!“ „Tako je prav! to me veseli!“ reče starček. Saj mu je bilo največe veselje, če je mogel žalostnega potolažiti. Vzame lepo podobo sè stene, dá jo žalostni ženi in reče: „Da ne bi pozabili svojega dobrega sklepa, vzemite podobo sè seboj domov. Ako bi vam zopet jelo kervaveti serce žalosti, ozrite se na to podobo; ponovite terdni sklep in z božjo pomočjo se bo zacelila vaša serčna rana.“

Božidara je slušala dobrega župnika; v njeno serce se je vernil zopet mir. Kedar je pa šla mimo

drevesa, pod katerim je zadnjikrat videla svojega Dragotina, obšla jo je vselej britka žalost. Zdaj jej pride na misel, podobo obesiti na drevo. Zato zdolbe v drevo votlino in postavi vanjo podobo žalostne matere božje. „Drevo“, — reče, — „mi vzbuja vedno žalostne spomine; naj me tolaži podoba. — Oj!, — zdihne, — druge matere postavljajo svojim otrokom spomenike na pokopališči; naj je to drevo s podobo spomenik mojega Dragotina!“ Povedala je svoj namen gospodu župniku; bilo jim je všeč. „Le storite, — rečejo, — ker vam je na tolažbo.“

Z velikim trudom je zdolbla v drevo okroglo luknjo, veliko kakor podoba. V njo je postavila podobo. Kedar je tedaj šla vdova mimo drevesa in jo obšla žalost, ozerla se je na lepo podobo in rekla: „Tudi jaz sem dekla Gospodova; zgodi naj se mi po njegovej svetej volji!“ - Vsakikrat jej je bilo lože pri serci.

II.

Mej tem, ko je Božidara žalovala po svojem ljubem Dragotinu in ga imela za mertvega, pršel je ta več nego sto ur hodâ daleč. Bil je nekaj mesecev nad pet let star. Veselo in srečno je živel v velikem cesarskem mestu — na Dunaji. Stanoval je v velikej lepej hiši, — rekel bi palači. Bil je lepo oblečen, kakor bi bil plemenitega rodú. Kar pa je največ vredno: učili so ga najboljši učitelji, kar je potrebno in koristno vedeti.

Vse to pa se je zgodilo tako-le: Ko se Dragotin zbudi pod bukvijo, zmane si oči in gre v gozd

pobirat žir. Kmalo ga je nabral pol pletarice. Zdaj ne najde dolgo nobene bukve; gre dalje po hosti in pride iz gozda na obrežje zelene in peneče Donave. Ob bregu je stala velika barka; ustavila se je, da sprejme popotnike, ki so tukaj čakali.

Na barki so bili različni popotniki, bogati in revni. Šli so na suho, da se nekoliko sprehodijo ob zelenem bregu; otroci pa so po prodovji iskali lepo okroglih in pisanih kamenčkov. Naenkrat zagledajo našega Dragotina, gredo k njemu in zvedavo gledajo, kaj li ima v pletarici. Erjavi, drobni žir jim je bil prav všeč; do zdaj še niso videli tacega zerna.

„To je pa čudno sadje!“ reče Tončika, majhna, lepo oblečena deklica, ki je bila nekako Dragotinove starosti. „Takega trivoglatega kostanja pa res še nisem videla.“

„To ni tako čudno sadje, kakor meniš,“ — odgovori Dragotin, ki ni kostanja še nikdar videl. — „Je žir; smeš ga tudi jesti.“

Rekši to, prične otrokom deliti žir; veliko veselje je nastalo mej otroci. Toliko veselih otrôk še ni Dragotin nikoli videl skupaj. Le redko kedaj je videl kakega otroka iz vasi. Veselo se jim pridruži; dajali so mu, kar so imeli, hruške, češplje, jabolka i. t. d.

Najbolj pa ga je še mikala barka; rad bi si jo ogledal. Bila je to prva barka, katero je videl blizo. Čudna se mu je zdela plavajoča hiša, ki je bila večja, nego domača koč. Otroci ga peljejo na barko. Tončika mu pokaže lepo sobano, namenjeno le bolj bogatim in odličnim popotnikom.

„Glej no, v tej hiši je pa še lepša soba, nego pri nas doma!“ reče Dragotin. Zdaj mu Tončika in drugi otroci prično razkazovati svoje igrače. Dragotin je bil lepih igrač ves omamljen; ne misli več, da je čas iti domov. Ko so se otroci tako kratkočasili v barkini sobani, odrinila je barka od brega in plavala veličastno po Donavi. Dragotin o tem še slutil ni.

Na barki se tudi nihče ni zmenil za otroka. Stari popotniki so menili, da je prišel z novimi, ki so tukaj stopili na barko, ti pa, da je otrok kakega popotnika na barki.

Ko se je jelo mračiti, prične otrok jokati in prositi, naj ga puste nazaj k materi. Zdaj še le so popotniki zapazili, da imajo na barki nepovabljenega gosta. Veliko je bilo čudenje popotnikov; zato je nastal velik šunder na barki. Eni so zdihovali in kazali sočutje do matere in otroka; drugi so se smejali prisiljenemu, majhnemu popotnemu tovarišu. Služabniki na barki so se rotili in žugali dečku, da ga bodo vergli v vodo.

Na to vpitje pride poveljnik barke in začne spraševati otroka.

„Povej mi, dečko, iz katerega mesta ali vasi si doma!“ — reče resni in debeli mož Dragotinu.

„Nisem doma ne iz mesta, ne iz vasi!“ odgovori plaho otrok.

„Čudno! nekje si vendar doma!“ reče poveljnik.

„Naša hiša je v gozdu, ne daleč od vasi“, odgovori v otroški priprostosti Dragotin.

„Dobro!“ dé poveljnik. — „kako pa pravijo vasi?“

„I no, — kako jej pravijo, — vas jej pravijo. Mati so jo vedno tako imenovali. Zdaj zvoní poldne v vasi, rekli so; ali pa, jutri greva v vas, da si kupiva kruha,“ — zaverne naš popotnik sè strahom.

„Kako je pa ime tvojim staršem?“ — pozveduje poveljnik.

„Oče so mi umrli, — mater pa zovejo ribičevo Božidaro,“ — dé zopet otrok.

„Toraj Božidara je materi ime; kakšen priimek imajo?“ poizveduje dalje brodnik.

„Nimajo družega imena, kakor Božidara. Večkrat so mi rekli, da je gerdo in greh, če daješ ljudem priimke. Kaj tacega ne smeš nikdar storiti! so mi rekli,“ odgovori zopet otrok.

Iz teh odgovorov je sprevidel poveljnik, da je otrok tako priprost, da še ne ve, kaj je priimek; zato tudi ne more kaj prida od njega zvedeti.

„Čemu te je kukovica prinesla na mojo barko!“ reče ves nejevoljen poveljnik.

„Kukovica me ni sem prinesla; saj je še nikdar nisem videl; pač pa sem jo slišal kukati spomladi v gozdu.“ — odgovori zopet Dragotin po svojej otroški razumnost.

Vsi na barki so se smejali temu odgovoru; poveljnik sam pa je bil v velikej zadregi. Ravno tukaj je tekla Donava mej zaraščenimi gozdi; na desno in levo nisi videl kake vasi ali posamezne hiše. Ko se je solnce vže nagnilo proti zatonu, zagledajo v daljavi zvonik, ki je molil kvišku iz vasi.

„V oni vasi hočem pustiti otroka, da ga izročé materi nazaj. Saj tudi danes več ne moremo dalje

broditi; zato bomo tukaj prenočili," reče poveljnik, zapazivši vas.

Tega pa ni dovolil gospod Zlatnik, Tončikin oče. Bil je bogat kupec, ki je imel sè seboj več zabojev zlata in drugih dragocenosti. Bežal je pred sovražnikom, kakor drugi popotniki na barki. Takrat je namreč razsajala po Nemškem tridesetletna vojska.

„Sicer iz serca želim,“ — reče Zlatnik, da bi mati kmalo dobila otroka nazaj; saj je zavoljo njega gotovo v velikih skrbah. Pa v tem položaji je to nemogoče! Sovražnik se bliža Donavi. Če se ustavimo le nekaj ur, pridemo v nevarnost, da nas zasači sovražnik in nam pobere vse. V božjem imenu vozite naprej!“

Zlatnik je bil zavoljo svojega imetja v velikih skerbeh; zato je celo silil, naj vozijo vso noč, češ, saj luna sije. Brodniki so se temu uperli, rekši, da je proti njih navadi. Ko je poveljniku in brodnikom obljubil dobro plačilo, privolijo v to. Pri mesečnem svitu je derčala barka vso noč po gladini velečastne reke.

Ko je solnce vzhajalo, prišli so do majhne vasice, ki se je razprostirala ob bregu. Poveljnik prosi zdaj ljudi, naj vzemó otroka, poizvedo po bivališči matere in jej izroče otroka nazaj. S tem bodo materi in otroku storili dobro delo usmiljenja. Ljudje pa se branijo, češ, Bog zna, čegav je otrok. Lahko se prigodi, da bi se ga né mogli več znebiti in zanj skrbeti. V teh hudih časih je dovolj domačih revežev. Ni treba si nakopavati še novih bremen.

Čez nekaj časa zagledajo zopet vas na drugej strani reke. Bila je blizo obrežja in precej velika in lepa videti. Poveljnik je hotel iti k županu ali pa župniku, da izroči otroka. Zapovedal je, naj krene barka proti obrežji.

Naenkrat pa zavpije gospod Zlatnik: „Tiho! slušajte; sliši se grom topov! Sovražnik nam je za petami. Ni časa, da bi se mudili. Le hitro, hitro jadrajte naprej!“

To ni bilo poveljniku nič kaj všeč. Bal se je, da ne bi njemu ostal otrok; zato ugovarja Zlatniku. Vže sta se jela prepirati. Prepir sliši Zlatnikova žena; bila je blaga, ljubeznjiva gospa, stopi k možu in mu tiho reče: „Čemu ta prepir! Vzemiva tega berhkega otroka! S tem storiva dobro delo usmiljenja; tudi prepir je poravnan.“ Svět žene je bil možu všeč.

„Le jadrajte naprej!“ — reče na glas; jaz hočem vzeti otroka in zanj skerbeti.“ To je bilo tudi poveljniku po godu. Vsi na barki so hvalili blagega in usmiljenega gospoda in njegovo gospo.

Srečno je prijadrala barka na Dunaj. Gospod Zlatnik si je kupil v mestu lepo, veliko hišo in pričel zopet svojo kupčijo. Za svojo hčerko Tončiko je preskerbel dobrih učiteljev, ki so jo hodili učiti na dom. Tudi Dragotin se je ž njo učil. Če tudi je bil dozdaj neveden, kazal je velike zmožnosti in bister razum. V kratkem času je tako dobro napredoval, da so se mu vsi čudili. Zraven pa je bil prav priden otrok, poslušen, postrežljiv, prijazen in iz serca pobožen. Zato sta pa tudi gospod in gospa ljubila svojega rejenca, kakor svo-

jega lastnega otroka. Kali strahú božjega, katere mu je v mlado serce vsadila pobožna mati, razvijale so se od dne do dne bolj.

Na svoje veliko veselje je Zlatnik zapazil, da ima Dragotin veselje do kupčijskega stanú. Dal ga je izučiti v vseh vednostih, katere rabi kupec. Potem ga je vzel k sebi za pomočnika. Povsod se je kazal Dragotin prav spretnega. Če tudi je bil še mladenič, ne še dvajset let star, vendar je opravljal vsa kupčijska naročila, katera mu je izročil njegov rednik. Zlatnik je vedno bolj razširjal svojo kupčijsko zvezo. Oskerboval je z blagom tudi cesarsko vojsko. Ker je bil pošten, ni iskal nepoštenega dobička. Vendar si je s tem pridobil veliko imetje. Sprevidel je pa tudi, da mu je k temu mnogo pripomogel sè svojo pridnostjo, spretnostjo in poštenostjo njegov rejenec Dragotin. Zato je mislil, kako bi mu to povernil. — Tončika je mej tem vzrastla in bila zala gospodičina. Bila je blagega serca in nedolžnost jej je odsevala z zalega obličja. Gospod Zlatnik jo je dal svojemu blagemu rejencu Dragotinu za ženo.

Za časa vojske sta si gospod Zlatnik in njegov zet Dragotin Zagorski — ta priimek si je pridela, pridobila veliko zaslug; zato je cesar Zlatniku in njegovemu zetu podelil plemstvo, ko je bil mir sklenjen.

Gospod Zlatnik in njegova žena sta se vže močno postarala. Nista se dolgo veselila sreče svoje hčerke in rejenca. Dragotin je neizrečeno ljubil in spoštoval svoje rednike in storil vse, da jim podaljša življenje. Pa v kratkem času sta umerla

jeden za drugim. Zatisnila sta svoje oči v sladki zavesti, da je njuna hči Tončika srečna in zadovoljna. in pa z veselim upanjem, da se zopet vidijo v nebesih, kjer kraljuje večni mir.

Dragotin pl. Zagorski sklene dati slovo kupčiji in si kupiti kako grajščino v okolici. Bilo je takih posestev mnogo na prodaj po prav nizki ceni. Seveda so bila po vojski razdjana in zanemarjena. Dobil je več ponudeb. Šel je sam, da si ogleda razna posestva. Naj bolj mu je bil všeč grad Cerklje. Imel je prekrasno lego; seveda je bil hudo zanemarjen in poškodovan. Kupi to posestvo. Najpervo mu je bilo na skerbi, da so grad lepo prenovili in popravili. Ko je bilo v gradu vse lepo v redu, gre nazaj na Dunaj po svojo ženo in dva ljubeznjiva otroka.

Antonija je bila z novim domom prav zadovoljna. Kraj in grad sta jej bila prav všeč. Le jedna reč jo je žalila. Vojska je zapustila svoje žalostne nasledke. V vasi je bilo več hiš razsutih; druge so bile zelo poškodovane. Bati se je bilo, da se poderó. Polje na okoli je bilo, kakor ledina, neobdelano.

Blagej gospej stopijo solze v oči, ko vidi vse to. Sè sočutjem reče svojemu možu: „Oj, ubogi ljudje! Treba je hitre pomoči! Morava jim pomagati.

Dragotin je bil vesel, da je žena njegovih misli. Svoje obilno imetje je rabil v to, da pomaga revežem v bedi. Dal jim je lesa za stavbe in posodil denarja. Nakupil je semena in živine. Vse to je razdelil brezplačno kmetom, da so si mogli

obdelati polje. Kmalo so se jele vasi vzdigovati iz svojih razvalin in po polji se je zibalo rumeno žitno klasje, delajoč valove, kakor morje.

Kmetje niso mogli prehvaliti svojega novega gospodarja. Prišli so, da se mu zahvalijo za vse dobrote, katere jim je storil. Blagi gospod pl. Zagorski, pa jim je rekel: „Bogu se zahvalite za vse! Bil sem reven otrok; pa Bog je po svojej previdnosti obrnil vse tako, da sem postal bogat in srečen človek. Obilno me je blagoslovil. Gerda nehvaležnost bi bila, ko bi ne obračal božjega blagoslova na prid svojemu bližnjemu, ki je v stiski. Na veliko veselje mi je, če sem mogel kaj pripomoči k vašej sreči. Saj je najslajše veselje zavest, da si storil dobro bližnjemu.“

III.

Videli smo, kako se je godilo našemu Dragotinu. Postal je bogat in imeniten gospod. Idimo zdaj nazaj k njegovej materi!

Revno ženo je mej tem zadela marsikatera nezgoda. Ker pa se je v vsem udala božjim naredbam, bila je vedno zadovoljna in srečna.

Kmalo potem, ko jej je zginil otrok, pridervi se sovražnik tudi v te kraje in postavi svoje šotore. Zapuščena vdova je bežala k svojemu bratu na očetov dom. Tudi tukaj ni ostala dolgo. Sovražni armadi se zgrabite na tem kraji; vas je sovražnik požgal. Videti je bilo na pogorišči le kup pepela. Prebivalci so se razkropili križem sveta. Tudi Božidara in njen brat sta bila brez strehe in domovja. Brat je šel služiti za brodnika na barko, da s pičlim

zaslužkom preživi svoje. Zapuščena vdova pa je šla k svojej sestri, ki je bila več nego dvajset nr hoda od tega kraja. Sestra jo sprejme prav ljubezljivo. Imela je več otrôk; zato jej je sestra prav došla. Pazila je na otroke in jej jih pomagala vzgojevati. Živeli ste prav srečno in zadovoljno in tolažili jedna drugo v nesreči in terpljenji, katero jima je napravila vojska. Preteklo je več let, da niste zvedili prav nič o svojem bratu. Naenkrat pa dobite pismo od brata. Pisal jima je, da mu je umerla žena; odrasli hčeri ste se omožili; zdaj je doma brez gospodinje; zato želi, da bi prišla Božidara k njemu in mu oskerbovala gospodinjstvo. Vernila se je Božidara zopet v svojo domovino.

Prišedši domov, je našla vse spremenjeno. Njena prva pot je bila v gozd; hotela je poiskati košato bukev, v katerej je pustila prelepo podobo „Marijo sedem žalost“. Ker je bilo treba hitro bežati pred sovražnikom, ni mogla vzeti s seboj drage jej podobe. Zeló se začudi, ko najde vse spremenjeno! Pota, ki je nekdaj deržal iz vasi proti njeni koči, nisi več videl. Vse je bilo zaraščeno z gosto, zeleno travo in germovjem. Kjer je pred leti raslo germovje, videl si košato drevje, ki je delalo hladno senco. Velika, stara drevesa, za katera je Božidara dobro vedela, so zginila. O njeni koči ni bilo ni duha, ni sluha. Še kraja, kjer je stala, ni mogla najti. Vse je bilo zaraščeno z gostim drevjem, da si komaj skozi preril. Dolgo, dolgo išče Božidara drevo, pod katerim je prelila toliko bridkih solzâ. Plazi se zkozi ternje in germovje; skerbno ogleduje vsako bukev, pa prave

ne more najti. „Če tudi ne najdem v drevesu več lepe podobe, vendar se mora poznati votlina, v katero sem jo dela“, misli pri sebi.

„Čemu se trudite zastonj, dobra ženica!“ reče jej starček, ki je nabiral dračja po hosti. — „Mislilim, da drevo vže zdavnaj več ne raste. Kakor je bilo z nami, ko smo prišli zopet nazaj v vas, — tako je tudi z drevjem v gozdu. Otroci so se vernili kot odraščeni, odraščeni so zdaj starčki, stare ljudi pa vže zdavnaj krije hladna zemlja. Tako tudi v gozdu spodriva mlado drevje staro. Saj na svetu vse zgine, kakor senca. Nimamo tukaj stanovitnega bivališča; skerbimo, da srečno pridemo v našo pravo domovino — sveta nebesa, kjer bomo vso večnost.“ — Rekši to, je šel sivi starček svojo pot.

Tudi Božidara je po teh besedah šla domov, misleč, da so vže zdavnaj drevo posekali.

Gospod pl. Zagorski je bival le nekaj ur hodá od te vasi. Gozd in vas. v katerej je živela Božidara, sta bila last njegove graščine.

Necega dné pride graščak sam v gozd, da odkáže vaščanom les, ki naj si ga za zimo posekajo. Gozd je bil zeló zapuščen in zaraščen; bilo je v njem marsikatero staro drevo; zato je hotel biti sam navzoč, da iz gozda odpravi najpopred tako drevje in naredi prostor mlademu. Tudi je hotel sam videti, če vsaki dobi potrebna derva. Vsi gospodarji sò se zbrali v gozdu. Odkazal je zdaj temu, zdaj drugemu drevo. Božidara je prišla mesto svojega brata, ki je ležal doma bolan. Zdaj pride versta na-njo. Ponižno stopi h

graščaku in se izgovarja, češ, blagorodn gospod naj oprostí, da ni prišel brat sam; je belan in ne more iz postelje.

Gospodu pl. Zagorskemu se niti sanjalo ni, da je revna, stara ženica njegova mati; tudi ženi ni prišlo na um, da je blagi gospod Zagorski njen sin Dragotin, katerega je objokovala kot mertvega, meneč, da je našel smert v valovih Donave, ali pa ga je v gozdu raztergala kaka divja zver. V onih časih je bilo to kaj navadnega. Vendar se mu je smilila uboga ženica; zato jej odkaže lepo, košato bukev.

Logarju to ni bilo nič kaj všeč; zato reče gospodu: „Saj je dovolj družega lesa za revne ljudi; tudi je škoda velike, košate bukve. Bukov les naj se hrani za grad in grajske služabnike.“

Graščak ostro pogleda služabnika in reče: „Ni prav, da bi revežem dali le to, kar sami ne rabimo. V pomanjkanji in sili moramo tudi najboljše ž njimi deliti. Drevo je se-tre bolnega moža; naj tudi moji dervarji posekajo, na drobno razkoljejo in zvozijo domov revežema. Čujte možje! precej se lotite te-le bukve!“

To rekši je šel graščak, da si odkloni vsako zahvalo. Božidara je sè solznimi očmi zerla za odhajajočim. „Bog poverni stotero vse dobremu gospodu!“ zdihne in gré vesela tudi svojo pot.

Mati in sin sta se sešla čez več nego dvajset let pod ravno onim drevesom, kjer sta se zadnji-krat videla. Jeden družega nista poznala. Znabiti bi se bila ločila zopet za vselej, — ko bi nerazumljiva božja previdnost ne bila obernila lepše in boljše.

Dva dervarja se precej lotita bukve. Kmalo pade drevo z velikim treskom. Moža zavpijeta sterme: „Čudež, čudež! pravi čudež!“

Ko je drevo padlo, zdrobi se lubje vže nekoliko trohlenega drevesa. Najedenkrat zagledata moža v deblu prelepo podobo matere božje sedem žalosti. Bila je podoba, katero je pred leti uboga ribičeva vdova postavila v drevo. Dolgo jo je zdaj zastonj iskala. Podoba je bila še popolnoma ohranjena; vse barve so bile še prav žive. Tudi pozlačeni okvir se je lesketal v solnčnih žarkih.

Dervarja sta bila mlada moža. Nič nista vedela o Božidari in njenem otroku, ki jej je zginil.

Sama modrujeta tako: „Pač je nerazumljivo, kako je prišla podoba v drevo. Saj je bilo drevo obdano z lubjem in obraščeno z mahom, kakor drugo staro drevje. Niti najmanjše razpoke nisi zapazil na drevesu. Res je to čudno; pravi čudež je!“

Kakih dvesto korakov od tod je pl. Zagorski odkazoval svojim ljudem drevje, katero naj posekajo. Ko pa sliši vriš sekačev, gré gledat, kaj je. Podobo vzame v roko in jo pazljivo ogleduje. Kmalo se je zbralo veliko ljudi okoli njega; tudi ti so prišli zavoljo radovednosti. „Slika je res lepa!“ reče; „skoraj bi rekel, da je pravi umotvor! Nebeško lep je blede obraz s povzdignjenimi očmi proti nebu; vse izraža popolno vdanost v božjo voljo. Tudi rudečkasta obleka z modrim zagrinjalom in gubami je prav mojstersko naslikana. Lahko pa je raztolmačiti, kako je prišla ta podoba v drevo. Živel je pred leti na tem kraju pobožen človek.

V deblo je izrezal votlino in v njo postavil Marijino podobo. Tekom časa je lubje zarastlo podobo.

Najedenkrat pa obledi graščak. Roka, v kateri je imel podobo, prične se mu tresti.

„Dà“, — reče sam sebi, — „to je prav čudno!“ Tudi noge ga niso hotele več držati. Sede na deblo posekanega drevesa. Zabernil je bil podobo in bral zadej to le:

„Leta 1632., dné 10. oktobra, sem videla zadnjikrat pod tem drevesom svojega sinčka Dragotina. Imel je takrat pet let in tri mesece. Bog naj ga spremlja po vseh njegovih potih; potolaži naj pa tudi, kakor je Marijo pod križem, — mene žalostno mater Božidaro“.

Kakor strela z jasnega neba, tako presune graščaka misel: „Ta otrok sem jaz sam!“ Saj se vse popolnoma vjema: ime, leto in dan! Le moja mati je mogla postaviti to podobo v drevo! Bog zna, če še živi in kje je?“ Take in jednake misli so rojile graščaku po glavi.

Božidara je v gozdu čakala sosedinjo, da bi šli skupaj domov. Hitro se raznese glas, da so v starej bukvi našli lepo podobo. Hitro krevlja sè svojo tovaršico proti posekanemu drevesu. Zapaživši v roci graščaka svojo podobo, katero je tako dolgo iskala, reče: „Milostivi gospod! slika je moja; dajte mi jo nazaj. Saj je na njej zapisano moje ime. Rajni gospod župnik, — Bog jim daj večni mir in pokoj, — so sami nanjo zapisali moje ime in še nekaj družega, kar sem jih prosila. Podarili so mi tudi to lepo sliko, da naj bi mi bila na tolažbo v žalosti“.

Potem prične bridko jokati. Ko se nekoliko potolaži, reče ihté, ogledovaje košato bukev: „Oj, to je tedaj ono drevo, pod katerim je moj Dragotin tako sladko in mirno spal; potem pa zginil, — Bog sam zna, — kam! Prišedši nazaj, sem šla čestokrat mimo drevesa, pa ga nisem spoznala. Je več nego polovico debelejše. Oj, kako sem srečna, da vsaj še vidim kraj, kjer sem te videla zadnjikrat, ljubi Dragotin! Oj, tebe — tebe — pač ne bom videla več na svetu! Zdi se mi, da stojim na tvojem grobu!“ — To rekši, zalijó solze ubogo ženico; ni mogla več besedice govoriti.

Graščaka, katerega je vže ime na podobi tako pretreslo, je ta prizor še bolj iznenadil. Saj je spoznal, da je stara ženica njegova mati. Serce ga je sililo, naj skoči, objame in poljubi svojo mater z vsklikom: „Ljuba, draga mati!“

Vendar se o pravem času še domisli, češ, žena je preveč razburjena; znalo bi jej škodovati na zdravji, in bi jej bilo to nepričakovano veselje v smert.

Zato se gospod pl. Zagorski počasi približa ženici, prime jo ljubeznjivo za roko, briše jej sè svojim robcem solze in tolaži tako: „Nikar ne jokajte, dobra žena! Dobro vem, da vaš sin še živi. Prav srečen in zadovoljen je; saj ga poznam. Kmalo ga bodele videli!“

Te besede so pomirile našo ženico. Jela se je veselo razgovarjati s prijaznim in blagim gospodom, radovedno popraševaje, kje živi ljubi Dragotin.

Ko je pl. Zagorski videl, da je stara ženica vsa pomirjena in vesela, jej reče: „Jaz sem vaš zgubljeni sin Dragotin!“

„Ti si!“ zavpije veselo žena in se ga oklene; od veselja ni mogla besedice več spregovoriti. Molče se deržita dolgo objeta. Vsi pričujoči so veselja jokali in ihteli.

Potem reče Dragotin: „Ljuba mati, Bog je spolnil vašo željo, katero ste dali na podobo zapisati! Bil je z menoj na vseh mojih potih in me obilno blagoslovil. Spolnil je pa tudi vaše hrepenenje. Potolažil vas je, kakor je potolažil Marijo. Dal vam je zopet vašega sina nazaj, in ga za vas tako rekoč od mrtvih obudil. Še ga vidite na tem svetu zdravega in srečnega. Pod tem drevesom naji je ločil in ravno na onem kraji naji je zopet združil. Varno je čuval podobo v drevesu; o pravem času jo je pa odkril, da sva se mogla spoznati. Tudi nad nama je pokazal, da vse modro vlada in v naš prid obrača.“

„Dà, dà“, — rečejo mati, — „to je storil dobri Bog! Vzel mi te je, ker bi te znabiti za voljo prevelike ljubezni ne bila dobro vzgojila! Zopet pa te je pripeljal k meni, da si mi pomočnik v stiski in potrebi; dà angelj okolice. Vse, vse, kar Bog stori, modro naredi.“ — Vsi so prikimali tem besedam in na glas hvalili Boga.

Potem veli Zagorski logarju, naj pové bolnemu bratu, da bo sestra še le jutri prišla domov; pripeljala bo tudi svojega zgubljenega sina sè seboj. Bolniku naj pa mej tem časom dobro streže. Zdaj reče, naj pride njegova kočija; pomaga svojej starej

materi stopiti v njo, sede sam poleg matere in se odpelje proti gradu. Tukaj je čakalo mater novo veselje. Eilo jej je nekako tesno pri srcu, ker bo prišla v tako revnej obleki k ženi svojega sina. Pa Antonija je bila blaga gospa; ni gledala na take reči. Z odpertima rokama mater ljubeznjivo sprejme, objame in poljubi. Imenovala se je srečno, da je Bog dal priložnost, poznati mater svojega ljubega moža. Žena je jokala veselja. Zdaj jej predstavi še njena vnuka Dragotina in Marico; bila sta zala, ljubeznjiva otroka, kakor angeljčka; zdaj ni bilo veselja ne konca ne kraja. „Neizrekljiva je bila nekdanja moja žalost“, reče; „vendar je zdaj moje veselje še večje. Moram hvaliti Boga in moliti njegove nerazumljive sklepe. Ljubi Bog, ker vže tukaj na svetu spreminjaš žalost v veselje, — koliko veselje nas čaka še le v nebesih pri tebi! Dà, čaka nas blaženost in veselje, kakoršnega nobeno človeško serce še okusilo ni!“

Drugi dan je Zagorski z materjo obiskal bolnega brata. Božidara je ostala pri bratu, da je popolnoma okreval. Potem se je pa preselila v grad; zakaj Dragotin in Antonija sta jo hotela imeti na vsak način pri sebi. Tudi je ljubeznjivo skerbela za brata in njegovo sestro. Gospod Zagorski in njegova žena sta bila preblaga, da bi se sramovala svojih revnih sorodnikov. Enkrat sta v grad na gostijo povabila celo vse sorodnike, starše, otroke in vnuke. Pri tej gostiji je sedela Božidara na prvem mestu. Vse je iznenadila dobrotljivost, ljubeznjivost in prijaznost grajske gospode. Debele solze veselja so igrale vsem v očeh.

O tej priliki sta gospod in gospa pozvedovala po gmotnem stanju slehernega prav natanko. Velikodušno, pa previdno sta potem vsakemu skazovala ono podporo, katero je potreboval, da se je mógel pošteno preživeti.

Majhno sliko je Dragotin obesil v svojej sobi. Rekel je: „Naj nas vedno spominja, da zaupamo na Boga in smo mu hvaležni. Neizrekljivo lepi pogled Marije na podobi proti nebu, naj nas spodbuja, da tudi mi radi in pogostokrat obračamo svoje oči proti nebu. Kaj nas pa tudi more v nevarnostih in terplenji tega življenja pred grehom bolj varovati, k dobremu napeljevati in v terplenji tolažiti, — kakor pobožen pogled proti nebu?“

